

Univerzita Karlova v Praze

Fakulta humanitních studií

Lenka Nižnanská

EVS dobrovolník, aneb jedna životní etapa?

Bakalářská práce

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a souhlasím s jejím eventuálním zveřejněním v tištěné nebo elektronické podobě.

V Praze dne 23.2.2009

.....
podpis

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala všem, kteří mi věnovali svůj čas a poskytli informace při natáčení rozhovorů. Dále můj velký dík patří vedoucí práce Mgr. et Mgr. Markétě Vaňkové za podněty, připomínky a hlavně trpělivost. V neposlední řadě bych chtěla poděkovat mé rodině a přátelům za podporu a shovívavost.

Anotace

Bakalářská práce „*EVS dobrovolník aneb jedna životní etapa?*“ pojednává o programu EVS a jeho vlivu na život mladých lidí, kteří se tohoto programu zúčastnili. Práce popisuje celý rámec programu Mládež v akci, v rámci něhož program EVS funguje. Práce dále načrtává dobrovolnictví a jeho nejrůznější aspekty, historii, motivace a přínosy. Hlavním cílem bylo přiblížit jednak dobrovolnictví, ale hlavně program EVS a jeho vliv na mladé lidi. Výzkum byl postaven na rozhovorech s absolventy tohoto programu. Rozhovory měly zmapovat jak EVS ve skutečnosti funguje a jak účastníci reflektují nabyté zkušenosti. V závěru vyplývá, že ačkoliv všichni informátoři nebyli úplně spokojeni s projektem, tak ho hodnotí kladně, jelikož plní cíl rozvoj osobnosti, který ovlivňuje i samotný životní postoj účastníků.

Obsah

1. Úvod.....	6
2. Cíle práce	8
3. Program Mládež v akci	9
3. 1. Struktura programu Mládež v akci	10
4. Dosavadní studie.....	13
5. Neziskový sektor a občanská společnost.....	16
6. Dobrovolnictví	17
6.1. Kdo je dobrovolník?	17
6.2. Definice dobrovolnictví	18
6.3. Dobrovolnictví a česká legislativa.....	20
6.4. OSN a dobrovolnictví	21
6.5. Dělení dobrovolnictví	22
6.6. Dobrovolnické programy a projekty.....	24
6.7. Historický vývoj dobrovolnictví v Čechách	26
6.6.1. Dědictví komunismu.....	27
6.7.2. Specifika dobrovolnictví v ČR	28
7. Motivace k dobrovolnictví.....	30
7. 1. Proč se lidé věnují dobrovolné činnosti?	30
7. 2. Je dobrovolnictví egoismus?.....	30
7. 3. Motivy dle výzkumu.....	31
7. 4. Motivace – hodnoty	32
7.5. Motivace k EVS.....	32
8. Přínosy	34
9. Výzkum.....	36
9. 1. Metodologie a reflexe průběhu výzkumu	36
9. 2. Jak EVS probíhá?.....	39
9. 2. 1. Typy EVS	39
9. 2. 2. Plánování a příprava	39
9. 2. 3. Realizace aktivity.....	41
9. 2. 4. Vyhodnocení.....	42
9. 3. Medailonky – představení informátorů.....	43
9.4. Výsledky výzkumu	45
9.4.1. Dobrovolnictví a informátoři	45
9.4.2. Motivace a očekávání	48
9.4.3. Reflexe přínosů dobrovolníky	50
9.4.4. Návrat.....	53
9.4.5. Změna po EVS.....	56
9.4.6. Hodnocení projektu EVS dobrovolníky	57
10. Závěr	60
11. Literatura a použité zdroje	62
12. Přílohy.....	64
12.1. Otázky.....	64
12.2. Charta EDS	66

1. Úvod

Motto:

Dobrovolníci se neptají: "proč?", ale "kdy?", "kde?" a "jak?". Tito odevzdaní a stateční jedinci jsou důležitými partnery pro vytvoření lepšího, spravedlivějšího a bezpečnějšího světa.

Kofi A. Annan

Během gymnázia jsem se zúčastnila několika workcampů (projekt, kdy člověk jede pomáhat někam do světa zhruba na 2 - 3 týdny, na místě má zajištěno základní ubytování a stravu, ale musí si sám zaplatit cestu a pojištění). Tenkrát jsem odjela kvůli snaze vyzkoušet si cizí jazyk v praxi. Od té doby jsem vykonávala nejrůznější dobrovolnické činnosti v České republice i v zahraničí a byla v kontaktu s neziskovými organizacemi. V roce 2006 se mi do rukou dostala nabídka odjet přes prázdniny na 6 týdnů do Portugalska na pomoc při organizaci Mistrovství světa v plachtění. Jednalo se o tzv. EVS program, ale v neobvyklé formě, která se vyznačovala její krátkostí (6 týdnů) a počtem dobrovolníků cca 160.

EVS (European Voluntary Service – dávám přednost anglické zkratce) neboli **EDS** (Evropská dobrovolná služba) je jedním z programů Evropské unie věnovaných mládeži do 30ti let. Tento program nabízí možnost vycestovat a dobrovolně pracovat v rámci EU a přilehlých států. Jedná se o práci v hostitelské neziskové organizaci, která poskytuje účastníkovi ubytování, stravu, pojištění a kapesné. Účastník si před započetím programu sám vybírá projekt.

Po ukončení svého pobytu jsem se v ČR dostávala více a více do kontaktu s ex EVS dobrovolníky, kteří často diskutovali problémy a otázky týkající se projektu a své budoucnosti. Jelikož jsou tato téma stále aktuální, dobrovolníci stále odjíždějí a přijíždějí, rozhodla jsem se tomuto tématu věnovat ve své bakalářské práci.

Ve své práci se tedy věnuji problematice týkající se projektu Evropské dobrovolné služby a jeho zasazení do kontextu dobrovolnického sektoru. První část práce je teoretická, shrnuje předchozí práce k projektu EVS a snaží se rovněž o představení dobrovolnického sektoru v ČR, jeho historického vývoje atd. Záměrem práce je mimo jiné představit a přiblížit fenomén dobrovolnictví.

V praktické části se budu pokoušet zjistit na základě analýzy rozhovorů s ex dobrovolníky, kteří strávili na EVS šest měsíců až jeden rok, reflexe zkušeností s tímto programem. Ústřední otázka (jak již napovídá název

samotné práce) se týká hlavně tématu, jakou zkušenost si dobrovolníci z programu odnesli. Budu se snažit zjistit jak dobrovolníci EVS chápou dobrovolnictví a proč se rozhodli zúčastnit EVS? Jaké pro ně plynou přínosy z absolvování dobrovolnického pobytu v zahraničí? Zajímá mne také, zda se v jejich životě po návratu do České republiky něco změnilo a zda dále pokračují v dobrovolnických aktivitách. V neposlední řadě chci zjistit, zda splnil projekt očekávání, která měli informátoři před odjezdem a co si o EVS po jeho absolvování myslí.

Výsledkem výzkumu, kromě pokusu o zmapování názoru na EVS jejími účastníky, může být i uvědomění si, zda dobrovolníkům zkušenost zásadně změnila život a pohled na svět, nebo to byla jen jedna kapitola v jejich životě. Ta je pochopitelně ovlivnila, ale byla to pro ně „jen“ zastávkou na cestě životem.

2. Cíle práce

U zrodu každé výzkumné práce stojí výzkumné otázky. Ty moje se během roku velmi měnily, a to i trochu během samotného výzkumu. Hlavní otázka je však naznačena i v titulu práce. Je EVS jednou zastávkou či kapitolou v životě mladého člověka nebo ho ovlivní na delší dobu jeho života? Nakonec jsem proto naformulovala otázky týkající se této problematiky takto:

- Jak dobrovolníci EVS chápou dobrovolnictví?
- Proč se rozhodli dobrovolníci zúčastnit EVS?
- Jaké plynou přínosy z EVS pro dobrovolníky?
- Jak zasáhlo EVS do života účastníkům programu? Změnilo se něco v jejich životě po návratu do České republiky?
- Splnil projekt očekávání, která měli před odjezdem?
- Co si myslí o EVS?
- Pokračují stále v dobrovolnictví?

Cílem práce je odpovědět na výzkumné otázky a přiblížit případným zájemcům, čtenáři či případně dalším výzkumníkům problematiku dobrovolnictví a jak s odstupem času účastníci definují a vzpomínají na program Evropská dobrovolná služba.

3. Program Mládež v akci

Mládež v akci je jedním ze vzdělávacích programů Evropské unie pro mladé lidi (13-30 let). Mládež v akci funguje vedle formálních vzdělávacích programů, které spravuje Evropská komise. Nejobsáhlejším programem je Program celoživotního učení (Lifelong Learning Programme), pod který spadá Comenius, Erasmus, Leonardo da Vinci, Grundvig a Jean Monet¹. Předchůdcem programu Mládež v akci byl v letech 2000-2006 program Mládež a před tím ještě Mládež pro Evropu (1989-1999) (Evropská komise 2008: 7).

Předchůdce, program Mládež, se nejvíce odlišoval (po praktické stránce) ve výši kapesného. Došlo ke snížení zhruba o jednu třetinu. Dalším důležitým aspektem, který oba programy odlišuje, je nepřítomnost Future Cupital, což byl program, který umožňoval, aby mohl absolvent EVS realizovat vlastní projekt, který měl být návazný na jeho činnost, kterou provozoval v rámci svého projektu, ale neměl být jen pokračováním. Měl být přínosný a obsahovat nějakou inovaci původního projektu EVS². Žadatelé o grant mohli získat až 5000 EUR. V programu Mládež v akci byl po dva roky program Follow up do výše 500 EUR, ale ten už od roku 2009 také není k dispozici.

Program **Mládež v akci** se od ostatních vzdělávacích programů hlavně liší tím, že je postaven na neformálním a informálním vzdělávání. *„Neformálním vzděláváním označujeme vzdělávání, ke kterému dochází mimo formální vzdělávací osnovy. Neformální vzdělávací aktivity začleňují lidi na dobrovolné bázi a jsou pečlivě plánovány, aby posílily osobní a společenský rozvoj účastníků. Informálním vzděláváním označujeme učení v rámci každodenních aktivit, práci, rodině, ve volném čase atd. Jde zejména o učení praxí. V oblasti mládeže se informální učení odehrává v mládežnických a volnočasových iniciativách, ve skupinách vrstevníků a dobrovolných aktivitách atd.“* (Evropská komise 2008: 10)

Jeho cílem je podporovat evropské občanství, solidaritu a toleranci mezi mladými Evropany a zapojit je do vytváření budoucnosti Unie. Propaguje mobilitu v rámci EU i za jejími hranicemi, neformální vzdělávání a interkulturní dialog a podporuje začlenění všech mladých lidí bez ohledu na jejich vzdělání, společenský či kulturní původ.

Hlavním realizátorem programu odpovědným za provoz programu Mládež v akci je Evropská komise (European Commission). Realizaci akcí (hlavně granty) má na starosti Výkonná agentura pro vzdělávání, kulturu a audiovizuální oblast (The Education, Audiovisual and Culture Agency

---

¹ www.euroskop.cz

² www.eurocompass.cz

Executive Agency - EACEA) a v jednotlivých zemích jsou to **Národní agentury (NA)**¹ – subjekty zřízené státními orgány v každé zemi programu s cílem napomáhat Evropské komisi při řízení programu a převzít zodpovědnost za realizaci převažující části programu **Mládež v akci**.

3. 1. Struktura programu Mládež v akci

Program Mládež v akci (Youth in Action) je strukturovaný do pěti operativních akcí:

Akce 1 – Mládež pro Evropu

Tato akce je zaměřena na výměny mládeže, mobilitu a iniciativy mladých lidí a jejich projekty týkající se demokracie.

Akce 1.1 – Výměny mládeže – skupiny mladých lidí z různých zemí se setkávají a dozvídají se více o svých kulturách. Skupiny společně plánují svou výměnu na témata, které je vzájemně zajímá.

Akce 1.2 – Iniciativy mládeže – jsou skupinové projekty zaměřené na místní, regionální a národní úroveň. Podporují vytváření sítí podobných projektů mezi různými zeměmi za účelem posílení evropské spolupráce a výměny zkušeností mezi mladými lidmi.

Akce 1.3 – Projekty participativní demokracie – projekty podporují účast mladých lidí na demokratickém životě v jejich místní, regionální či národní komunitě a na mezinárodní úrovni.

Akce 2 – Evropská dobrovolná služba

Umožňuje vysílání i přijímání jednotlivců nebo skupin lidí (18-30 let) na dobrovolnické projekty do zemí EU a partnerských zemí. Jedná se o neplacenou aktivitu zaměřenou např. na následující oblasti: ochranu životního prostředí, kulturu a umění, práci s dětmi, mládeží či hendikepovanými nebo starými lidmi, historické dědictví, sport a volný čas

---

¹ Národní agentury (NA) jsou struktury založené národními autoritami v každé zemi programu za účelem řízení a realizace programu Mládež v akci na decentralizované úrovni. Tyto agentury propagují a realizují program na národní úrovni a fungují jako spojka mezi Evropskou komisí, organizacemi na národní, regionální a místní úrovni a samostatnými mladými lidmi. (převzato z Průvodce programem Mládež v akci (2008))

nebo prevenci a odstraňování následků technologických a přírodních katastrof. Projekty obvykle probíhají v délce od 6 do 12 měsíců.

Dobrovolníci mají hrazeno kapesné, ubytování, stravu, pojištění, jazykové vzdělávání a jízdné. Cílem programu je podpořit účast mladých lidí v dobrovolných aktivitách v rámci Evropské unie i mimo ni. Snahou není jen pomoci hostitelské organizaci a komunitě, ale i osobní rozvoj dobrovolníka a lepší poznání místní kultury.

Akce 3 – Mládež ve světě

Podporuje projekty (zejména výměny mládeže) se sousedními zeměmi EU a dalšími zeměmi, se kterými jsou podepsány dohody týkající se oblasti mládeže.

Akce 3.1 – Spolupráce se sousedními partnerskými zeměmi – podporuje projekty se sousedními partnerskými zeměmi EU (např. Chorvatsko, Srbsko, Egypt, Izrael, Ruská federace...), zejména Výměny mládeže a Projekty školení a vytváření sítí v oblasti mládeže.

Akce 3.2 – Spolupráce s ostatními partnerskými zeměmi světa - spolupráce v oblasti mládeže, zejména při výměně s partnerskými zeměmi z ostatních částí světa. Podporuje výměny a školení mladých lidí a pracovníků s mládeží, partnerství a sítě mládežnických organizací.

Akce 4 – Systémy na podporu mládeže

Systémy jsou zaměřeny na rozvoj kvality projektů Mládeže v akci, tudíž nabízí školení, semináře apod. jak pro mládež, tak pracovníky s mládeží bez ohledu na věk.

Akce 4.1 – Podpora organizací působících v oblasti mládeže na evropské úrovni - podporuje provoz nevládních organizací aktivních na evropské úrovni v oblasti mládeže, které sledují cíl všeobecného evropského zájmu.

Akce 4.2 – Podpora Evropského fóra mládeže - podporuje průběžné aktivity Evropského fóra mládeže.

Akce 4.3 – Vzdělávání a vytváření sítí mezi pracovníky s mládeží - podporuje vzdělávání pracovníků s mládeží a mládežnických organizací, zejména výměnu zkušeností, znalostí a dobré praxe a dále aktivity vedoucí k dlouhodobě kvalitním projektům partnerstvím a sítím.

Akce 4.4 – Podpora inovace a kvality - akce podporuje projekty zaměřené na zavedení, realizaci a propagaci inovativních přístupů v oblasti mládeže.

Akce 4.5 – Informační aktivity pro mladé lidi a pracovníky s mládeží - podporuje aktivity na evropské a národní úrovni, které zlepšují přístup mladých lidí k informačním a komunikačním službám a zvyšují účast mladých lidí na přípravě a šíření informačních produktů. Také podporuje rozvoj evropských, národních, regionálních a místních mládežnických portálů.

Akce 4.6 – Partnerství - akce pro financování partnerství za účelem rozvoje dlouhodobých projektů, které kombinují různá opatření Programu.

Akce 4.7 – Podpora struktur programu - akce financující řídicí struktury programu, zejména národní agentury.

Akce 4.8 – Zvyšování přidané hodnoty programu - tato akce bude použita Komisí k financování seminářů, kolokvií a setkání, která umožňují realizaci programu a šíření a zhodnocování výsledků.

Akce 5 – Podpora evropské spolupráce v oblasti mládeže

Tato akce si klade za cíl podporovat strukturovaný dialog mezi mladými lidmi a politiky a dále prohlubovat spolupráci mezinárodních organizací.

Akce 5.1 – Setkání mladých lidí a činitelů odpovědných za mládežnickou politiku - akce podporuje spolupráci, semináře a strukturální dialog mezi mladými lidmi, pracovníky s mládeží a činiteli zodpovědnými za mládežnickou politiku.

Akce 5.2 – Podpora aktivit zlepšujících znalosti o mládeži - podporuje identifikaci stávajících znalostí týkajících se priorit v oblasti mládeže stanovených v rámci otevřené metody koordinace.

Akce 5.3 – Spolupráce s mezinárodními organizacemi - akce bude použita na podporu spolupráce Evropské unie s mezinárodními organizacemi pracujícími v oblasti mládeže, zejména s Radou Evropy, Organizací spojených národů nebo s jejími specializovanými institucemi.

4. Dosavadní studie

Studie se obecně budují na základě předcházejících studií, ale ne způsobem, že by začaly tam, kde předchozí studie skončily, ale tak, že se kvůli lepším znalostem a postupům ponoří hlouběji do stejných věcí. Každá solidní analýza začíná od naprostého počátku a končí tam, kam se jí podaří dosáhnout. Mobilizují se fakta, jež byla dříve objevena, použijí se dřívější koncepty a jsou vyzkoušeny dříve vyvinuté hypotézy; ale pohyb nepostupuje od již dříve dokázaných teorémů k novým, ale od neohrabaného pátrání po tom nejzákladnějším porozumění k podepřenému tvrzení, že toho člověk dosáhl a překonal to. „*Studie je považována za pokrok, je-li pronikavější než ty, které jí předcházeli; nestojí na jejich ramenou, nýbrž běží vedle nich...*“ (Geertz 2000: 36). Proto se tato práce pokusí prohloubit poznání problému okolo dobrovolnictví a v návaznosti na něj o Evropské dobrovolné službě.

Následovala jsem rady konzultantů a provedla jsem rešerši prací mých starších spolužáků, a tudíž mi určitou oporu v začátku (i co se týče bibliografie) poskytly bakalářské a diplomní práce, které se věnovaly EVS programu či dobrovolnictví:

➤ Kostková, Helena (2002): *Labyrint žití v srdci Evropy, aneb, EVS dobrovolníci v České republice*, Praha: FSV.

Tato bakalářská práce představuje informace o programu EVS a zároveň koncepci dobrovolnictví, a to i v mezinárodní dimenzi. Autorka poté prováděla kvalitativní výzkum založený na rozhovorech se čtyřmi zahraničními účastníky programu EVS zde v Čechách a dále analyzovala informace zprostředkované o dalších čtyřech dobrovolnících. Snažila se zjistit motivy, proč se zúčastnili programu EVS a názory na Českou republiku a na život zde. Výsledkem bylo, že aspekt dobrovolnictví pro ně nebyl tak důležitý jako prvek mezinárodní dimenze projektu.

➤ Štěpánková, Jitka (2003): *Evropská dobrovolná služba - příležitost pro české dobrovolníky*; Praha: FHS

Tato práce se věnuje dobrovolnictví, dobrovolné službě a poskytuje přehled o vzdělávacích programech Evropské unie. Hlavně se věnuje

programu Mládež s důrazem na Evropskou dobrovolnou službu (EVS). Vystihuje pojem dobrovolníka v rámci EVS, věnuje se jeho právům a povinnostem, jeho vztahu k vysílající organizaci a k hostitelské organizaci, která spravuje projekt, jehož se dobrovolník účastní. Věnuje se také výsledkům sondy týkající se motivace dobrovolníků, které Jitka Martišová – Štěpánková provedla v dubnu 2003 u skupiny dobrovolníků těsně před jejich odjezdem na projekt, a vyhodnocení několika závěrečných zpráv z projektů EVS, které vyplňují absolventi tohoto programu po návratu ze svého projektu. Práce také vysvětluje praktické záležitosti jako víza, pojištění apod.

➤ Štěpánková, Jitka (2008): *Postoj státu k dobrovolníkům*, Praha: FSV

Diplomová práce se zaměřuje na vztah státu k dobrovolnickým aktivitám. Zasazuje dobrovolnictví do kontextu posindustriální společnosti, jenž nás nutí revidovat hodnotové orientace, sociální strukturu společnosti, životní styl a přístup k celoživotnímu vzdělávání. Dobrovolnictví je závislé na vyspělosti občanské společnosti, která je ovlivňována státem. Autorka zkoumá postavení dobrovolníků v české společnosti. Pomocí historické analýzy sleduje kroky státu na podporu dobrovolnictví po roce 1989. Věnuje se zákonu o dobrovolnické službě, který porovnává s legislativou Maďarska a Polska. Závěrem autorka navrhuje kroky, které by mohly vést k podpoře dobrovolných aktivit v Čechách.

➤ Voldánová, Iva (2003): *Dobrovolnictví a identita*; Praha: FSV

Práce se zabývá sociálním fenoménem dobrovolnictví. Táže se, co motivuje lidi k tomu, aby se angažovali v dobrovolné činnosti. Autorka se snaží pochopit motivace za použití konceptů altruismu a identity. Pátrá také po vnějších faktorech, které mohou vést k rozhodnutí člověka stát se dobrovolníkem. V analytické části autorka poukazuje na příkladu dobrovolníků ze solidárního hnutí Emmaüs ve Francii důležité aspekty osobní percepce dobrovolnictví a osobního přikládání smyslu dobrovolné činnosti. V závěru práce se autorka zamýšlí, jak toto vše souvisí s procesem hledání či budování identity.

➤ Voldánová, Iva (2006): *Pobyt jinde aneb mezinárodní mobilita očima zkušených aktérů*; Praha: FSV

Tato diplomová práce se snaží určit, jakým způsobem vnímají a jaký smysl připisují mladí lidé pobytu v zahraničí. Autorka používá analýzu výpovědí samotných aktérů, kteří mají četnou zkušenost s pobytem v zahraničí, často již od dětství, podmíněnou pobytem či životem jejich příbuzných v zahraničí. Z počátku se zaměřila na vlivy a aspekty, kterým sami aktéři připisují význam při svém odjezdu do zahraničí. Domnívá se, že zkušenost u jejích aktérů je dána určitou schopností / sklonem k mobilitě. V rámci těchto zkušeností bilancují cestování a jeho hlavní smysl spatřují v hodnotě aktérství, jež jim právě cestování umožňuje. Autorka nakonec dospívá k závěru, že toto vnímání je v souladu s určitým hledáním sama sebe v postmoderní době typické absencí identity. Motivem pro cestu se pak stává samotná cesta.

Jsem si vědoma, že tento stručný výčet studentských prací není zdaleka úplný, ale poskytl mi základní oporu a orientaci v problému EVS a dobrovolnictví. Žádná z těchto prací se však nevěnovala zhodnocení zkušeností a přínosů, jež se dobrovolníkům dostalo během EVS. Práce bude mapovat i dobrovolnictví EVS v praxi, ale bude také obsahovat vznik a podrobný popis dobrovolnictví. Tady se budu opírat o literaturu, věnující se dobrovolnictví jako takovému. Dále budu využívat publikace vydávané Evropskou Komisí a Českou Národní agenturou Mládež týkající se programu EVS.

5. Neziskový sektor a občanská společnost

Občanskou společnost (společnost lidí, kteří jsou si rovni před zákonem), která je plnohodnotná, nelze zřídit pomocí vládních nařízení, zákonů apod. tzn. shora. Sami občané si jí musí vytvořit, nikoli vláda. Stát může, což dokazuje i naše historická zkušenost, její existenci překazit, což neznamená, že nemůže její existenci ochraňovat a podporovat její vznik. Od samého počátku 90. let, již za vlády premiéra Václava Klause, jež správně kladla prvořadý důraz při vytváření občanské společnosti na obnovení instituce trhu a jeho mechanismů, však došlo k podcenění, přehlížení a zanedbávání jiných předpokladů a forem, jež podmiňují a spoluvytvářejí občanskou společnost. Stát může a musí ochraňovat existenci občanské společnosti a všemožně podporovat její vznik. Stát potřebuje funkční občanskou společnost nejen proto, aby jej podpírala a doplňovala, ale i chránila před sebou samým (Müller 2003: 114).

V terminologii se střídají pojmy občanský, třetí, neziskový či dobrovolnický sektor. Stále více se prosazuje pojem občanský sektor, který zdůrazňuje propojenost občanské společnosti a neziskových organizací. Třetí sektor vyjadřuje vlastnost, že působí mezi státem a trhem. Termín neziskový sektor¹ klade důraz na to, že jeho cílem není vytvářet zisk a rozdělovat ho mezi vlastníky. Dobrovolnický sektor zdůrazňuje roli dobrovolné činnosti v tomto sektoru. Dále existují termíny jako nestátní, nevládní či nezávislý sektor, který funguje nezávisle na vládě (Frič, Šilhánková in Frič, Goulli 2001: 11).

Organizace, které jsou zahrnovány do neziskového sektoru, charakterizuje pět rysů:

- 1) jde o organizace a skupiny, které mají nějakou minimální **formální strukturu** (např. pravidelné schůze)
- 2) jsou **soukromé povahy**, nejsou součástí státní zprávy či nejsou řízeny orgány, jež řídí státní úředníci
- 3) **nerozdělují zisk** – pokud něco „vydělají“, tak to nerozdělují mezi vlastníky, ale použijí ho k dosažení cílů organizace
- 4) **jsou samosprávné**, řídí svou vlastní činnost, nejsou ovládány zvenčí
- 5) **jsou dobrovolné** – zahrnují určitý významný prvek dobrovolné činnosti (Frič, Šilhánková in Frič, Goulli 2001: 11, 12).

---

¹ Na základě prostudované literatury o dobrovolnictví jsem si všimla, že autoři kolem P. Friče používají neziskový sektor, zatímco odborníci píšící spolu s M. Dohnalovou používají termín občanská společnost. Budu ctít oba termíny, tak jak je používají.

6. Dobrovolnictví

Na začátku je třeba vyjasnit používanou terminologii. Názory odborníků se liší na to, co je považováno za dobrovolnictví. Domnívám se, že nejpatrněji se tyto rozpory odráží na definici odměny. Někde je dobrovolnictví vymezeno jako činnost bez nároku na jakoukoliv odměnu (Zákon o dobrovolné službě), někdo ji definuje bez nároku na finanční odměnu (Tošner: 2006). Program EVS má zakotvenu finanční odměnu v podobě kapesného (Evropská komise: 2008).

Také záleží na rčení „jiný kraj, jiný mrav“, což znamená, že co je považováno za dobrovolnou činnost a dobrovolníka v jedné zemi, nemusí platit v zemi jiné. Virginia Hodkinson (Dekker, Halman 2003: 12) ukazuje, že model dobrovolnictví se široce liší od jedné země k druhé. Stejně jako ostatní, tak i ona předpokládá, že tato rozdílnost je způsobena kulturními odlišnostmi, náboženskými tradicemi, národními dějinami a ekonomickou situací.

6.1. Kdo je dobrovolník?

Dobrovolníka můžeme definovat charakteristickou činností, kterou vykonává. Tošner nabízí definici:

„Dobrovolník je člověk, který bez nároku na finanční odměnu poskytuje svůj čas, svoji energii, vědomosti a dovednosti ve prospěch ostatních lidí či společnosti.“ (Tošner, Sozanská 2006: 35)

Jiné definice se zaměřují přímo na dobrovolníka a zdůrazňují povahové vlastnosti či životní postoje, které k dobrovolnické činnosti vedou:

„Dobrovolník je člověk, který si dostatečně věří v tom, že může sám změnit věci, se kterými není spokojen. Je to člověk, který se odhodlá udělat ten jednoduchý, ale důležitý krok k tomu, aby se sám zapojil do činnosti,

kteřá je třeba nedostatečně zajiřřována státními institucemi. Někdo, kdo neváhá obětovat část svého volného času pro vyplnění prázdného času druhých (např. děti či nemocných) anebo zajiřření aktivity, kteřou by jinak neměl kdo organizovat (např. vysázet pár stromů).“ (Tořner dle Somrová, Klégrová 2006: 1)

Existují některé vlastnosti, které dobrovolníkovi v jeho činnosti pomohou. Mezi ně patří například otevřenost, flexibilita, schopnost spolupracovat, vnímavost, odpovědnost, tolerance, neziřřtnost. *„Je dobré, když dobrovolník vykonává své úkoly tak, že může být organizací vnímán jako spolehlivý pomocník, na kterého je možné mít podobné nároky jako na placené zaměstnance. Z druhé strany, organizace by při zadávání úkolů měla brát na zřřetel jeho individuální nadání a dovednosti, současně mu nechat prostor pro jeho tvořivost“* jelikož *„Možnost ovlivnit třeba jen tu nejmenší částku práce organizace slouží jako zvlářřtní druh motivace, protože člověk se cítí součástí organizace a může pomoci měnit její cestu.“* (Somrová, Klégrová 2006: 12)

Reed, Selbee ve svém výzkumu založeném na analýze rozhovorů (dotazník obsahoval 114 otázek, z nichž se 92 věnovalo hodnotám a přesvědčením) s více jak dvěma tisíci informátorů z celé Kanady, docházejí k závěru, že většinu dobrovolníků od ostatních lidí odlišuje *„syndrom šlechetnosti smíchaný s občanským zapojením a zájmem o veřejné blaho“* (Deker, Halman 2003: 103)

6.2. Definice dobrovolnictví

Dobrovolnictví po celém světě charakterizují tři nebo čtyři (Dekker, Halman 2003: 1) společné rysy:

1. je to něco nepovinného
2. je to vykonáváno ve prospěch druhých
3. je to neplacené
4. koná se tak v rámci organizace – méně známý čtvrtý rys

Některé výklady jsou přísnější a požadují, aby bylo vytvářeno veřejné blaho, čímž vylučují dobrovolníky pracující ve prospěch svých organizací, (Wilson 2000: 216 in Dekker, Halman 2003: 2). Nebo požadují,

aby dobrovolná činnost nesouvisela s dobrovolníkovým placeným zaměstnáním.

Dobrovolnictví reprezentuje širokou oblast, jež zahrnuje různé druhy činností dobrovolníků a také jejich organizaci a propagaci. Dobrovolníkem může být každý člověk, který se chce dobrovolné činnosti věnovat. Konkrétní činnost by však měla být vybírána s ohledem na jeho schopnosti a dovednosti, aby jeho pomoc byla účinná.

Dobrovolnictví je činnost, jejímž úmyslem je pomoci druhým – přispět svou prací ke zlepšení jejich životní situace (dle projektu Gabriel ve škole). Odehrává se v jakékoliv oblasti společenského života, což neznamená jen sociální oblast, ale i kulturu, ekologii, sportovní aktivity apod. To, že se jedná o činnost neplacenou (do toho se nepočítají náklady spojené s vykonáváním činnosti – cestovné apod.), neznamená, že je bez odměny. Naopak je důležité, aby organizace nějak projevila, že si cení činnosti dobrovolníků. Proto se konají oslavy dne dobrovolníků, dobrovolníkům se zasílají přání k svátku, dobrovolníci jsou zváni na neformální setkání organizace a je jim poskytován osobní rozvoj ve formě vzdělávacích kursů pro dobrovolníky (Šormová, Klégrová 2006).

Veřejnost často zaměňuje či nerozlišuje rozdíly mezi dobrovolnou a dobrovolnickou činností. Tošner se snaží vystihnout rozdíl mezi těmito pojmy takto:

- 1) Pod pojmem **dobrovolnická činnost** se nacházejí aktivity spojené s organizací dobrovolnictví. Dobrovolnická organizace se tak zabývá převážně organizací dobrovolné činnosti, příkladem jsou dobrovolnická centra či organizace typu Hestia, INEX-SDA apod.
- 2) Za to **dobrovolná činnost** je vlastní výkon dobrovolné pomoci a jako příklady můžeme jmenovat Hnutí DUHA, Skaut-Junák, Sokol, jejichž činnost je postavena na dobrovolnících.

6.3. Dobrovolnictví a česká legislativa

Zákon o dobrovolnické službě (zákon č.198/2002 Sb.) ze dne 24. dubna 2002, vymezuje dobrovolnickou službu jako „činnost, při níž dobrovolník poskytuje:

a) pomoc nezaměstnaným, osobám sociálně slabým, zdravotně postiženým, seniorům, příslušníkům národnostních menšin, imigrantům, osobám po výkonu odnětí svobody, osobám drogově závislým, osobám trpícím domácím násilím, jakož i pomoc při péči o děti, mládež a jejich rodiny v jejich volném čase,

b) pomoc při přírodních, ekologických nebo humanitárních katastrofách, při ochraně a zlepšování životního prostředí, při péči o zachování kulturního dědictví, při pořádání kulturních nebo sbírkových charitativních akcí pro osoby uvedené v písmenu a), nebo

c) pomoc při uskutečňování rozvojových programů a v rámci operací, projektů a programů mezinárodních organizací a institucí, včetně mezinárodních nevládních organizací“ (zákon č.198/2002 Sb., o dobrovolnické službě, § 2. odst.1, písm. a) až c)).

Zákon za dobrovolnickou službu nepovažuje činnost týkající se uspokojování osobních zájmů (což je podle mého názoru, ke kterému jsem došla na základě osobní praxe a zároveň na základě prostudované literatury v praktickém světě, nemožné, jelikož vždy je činnost vykonávána na základě reciprocity, v pozdějších kapitolách to řeším dle Tošnera), anebo je-li vykonávána v rámci podnikatelské nebo jiné výdělečné činnosti anebo v pracovněprávním vztahu, služebním poměru nebo členském poměru. Zákon definuje jako dobrovolníka fyzickou osobu starší 15ti let pokud vykonává službu na území ČR či starší 18ti, je-li služba vykonávána v zahraničí. Pro další zkoumání je určitě zajímavé srovnání zakotvení dobrovolnictví v legislativách Polska a Maďarska, které řeší ve své práci Jitka Martišová (2008).

Nicméně pozitivním zásahem ze strany státu je zákon o zaměstnanosti, zákon 435/2004 sb. ze 13. května, kde se v odstavci 41 píše o tzv. náhradní době zaměstnání, za níž se považuje i doba

„e) výkonu dlouhodobé dobrovolnické služby na základě smlouvy dobrovolníka s vysílající organizací, které byla udělena akreditace Ministerstvem vnitra 35a), nebo výkonu veřejné služby na základě smlouvy o výkonu veřejné služby 35b), pokud rozsah vykonané služby překračuje v průměru alespoň 20 hodin v kalendářním týdnu,“

To znamená¹, že pokud nezaměstnaný vykonává dobrovolnickou službu v rozsahu minimálně 20 hodin týdně a smlouva nese název dlouhodobá (tedy na dobu delší než tři měsíce), kromě zvýšeného životního minima by se mu měla odpracovaná doba počítat i do odpracovaných let do důchodu. Pokud bude mít odpracováno jako dobrovolník jen minimálně 20 hodin měsíčně, bude to mít vliv na výši jeho dávek životního minima.

6.4. OSN a dobrovolnictví

OSN - Organizace spojených národů se velmi věnuje problematice dobrovolnictví. Zasloužila se o prosazení mezinárodního dnu dobrovolníků (5. prosinec) a mezinárodního roku dobrovolníků, díky čemuž se rozvinulo i EVS. OSN definuje dobrovolnou činnost „jako neziskovou, neplacenou a nekariéerní činnost, kterou jednotlivci provádějí za účelem pomoci svým bližním, své komunitě či společnosti jako celku. Tato činnost může mít celou řadu podob, od tradičně zakořeněných návyků vzájemné pomoci v čase krizových událostí až po humanitární činnost, řešení konfliktů a odstraňování chudoby. Koncept dobrovolnické práce zahrnuje nejen činnost na místní a státní úrovni, ale také bilaterální, mezistátní a mezinárodní programy.“

OSN vyhlásilo v roce 1985 rezolucí 40/212 za **Mezinárodní den dobrovolníků** 5. prosinec za účelem podpory a propagace dobrovolnictví. OSN vyhlásilo rok 2001 jako **Mezinárodní rok dobrovolníků (IYV)**. Myšlenka vyhlášení Mezinárodního roku dobrovolníků na samém počátku 21. století s cílem podpořit práci dobrovolníků a ocenit jejich úspěchy se zrodila počátkem 90. let na doporučení několika významných mezinárodních nevládních organizací. Tento koncept byl v rámci systému OSN poprvé jasně formulován na Strategickém fóru Dobrovolnického programu OSN (UNV) a Univerzity OSN (UNU) v roce 1996 v Japonsku. V únoru následujícího roku byl návrh japonské vlády podstoupen generálnímu tajemníkovi OSN. Valné shromáždění OSN schválilo rezoluci 52/17, kterou podpořilo 123 zemí.

Mezinárodní rok dobrovolníků (IYV 2001) je založen na předpokladu, že dobrovolnická práce vyžaduje, abychom ještě více než dříve řešili prioritní otázky v oblasti sociální, ekonomické, kulturní, humanitární a mírotvorné činnosti a že je potřeba získat pro dobrovolnické aktivity více lidí. Aby k tomu došlo, je zapotřebí zajistit, aby se dobrovolnické práci dostalo větší podpory a publicity a aby bylo využíváno

---

¹ Tošner z <http://neziskovky.cz/cz/fakta/zpravodajstvi/celorepublikove-akce/3940.html>

nejlepších zkušeností a podnětů, které si mezi sebou dobrovolníci mohou efektivně vyměňovat. Existuje silné přesvědčení, že ustavení Mezinárodního roku dobrovolníků Valným shromážděním OSN vytváří příznivé prostředí pro rozvoj a koncepčnější využívání dobrovolnické práce. Cíle IYV 2001 byly stanoveny takto:

- Prvním cílem je zajistit dobrovolnické činnosti větší uznání.
- Druhým cílem je posílení podpory dobrovolnické činnosti.
- Třetím cílem je sdílení informací.
- Čtvrtým cílem je publicita.¹

6.5. Dělení dobrovolnictví

Dobrovolnictví se může dělit podle nejrůznějších kategorií, zde uvádím výčet nejčastěji se objevovaných kategorií v literatuře, která se věnuje dobrovolnictví.

Typy dobrovolné činnosti:

Podle Tošnera se někdy dobrovolnictví dělí (Somrová, Klégrová 2006: 7) na

- **Dobrovolná občanská výpomoc** či **sousedská výpomoc** – spontánní činnost v rámci příbuzenstva či přátel a sousedů
- **Dobrovolnictví vzájemně prospěšné** – dobrovolnictví členů v rámci komunity (obec, klub)
- **Veřejně prospěšné dobrovolnictví** – dobrovolná činnost ve prospěch druhých, na tomto typu je postaveno mnoho neziskových organizací
- **Dobrovolná služba** – dlouhodobý několikaměsíční závazek věnovat se dobrovolné činnosti mimo svoji zemi. Má hodně znaků jako veřejně prospěšné dobrovolnictví. Důležitá je doba trvání služby a formalizovaný vztah k organizaci, která dobrovolníka vysílá a pro kterou pracuje. Tyto prvky jsou důležité hlavně při službě v zahraničí, kde je nutné zajistit pojištění či školení. Do této kategorie spadá EVS program.

Dobrovolnictví může vznikat dvěma hlavními způsoby. A to způsobem „**zdola nahoru**“ kdy se nějaké činnosti věnuje skupina přátel,

---

¹ Převzato ze zpravodajství OSN - <http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=667>

kteřá přeroste v neformální skupinu a nakonec do registrované neziskové organizace. Vše je ze začátku založeno na spontánním nadšení, jež pomáhá překonávat počáteční obtíže. Stává se, že pokud organizace dosáhne určité úrovně, potřebuje již profesionální řízení, ale skupina přátel se brání rozdělení rolí a kompetencí. Pokud se podaří překonat toto období, zrodí se organizace, která uskutečňuje poslání díky dobrovolníkům. Druhým způsobem je „zvenčí dovnitř“, kdy profesionální strukturovaná organizace (nemocnice, domovy seniorů apod.) rozhodnou spolupracovat s dobrovolníky. Zde mohou vznikat třecí plochy mezi dobrovolníky a zaměstnanci, kteří mohou vidět dobrovolníky jako ty, kdo jim berou práci, či mají strach, aby se jim neřivali pod pokličku. Na druhou stranu přinášejí dobrovolníci oživení a nové nápady, což může vést ke zkvalitnění služeb (Tošner, Sozanská 2006: 38 - 39).

Rozdělení dle intenzity:

Dobrovolná pomoc při **jednorázových akcích**, kdy stačí pouze ústní dohoda mezi dobrovolníkem a organizací. Ta by měla dobrovolníkovi jasně vysvětlit jeho úkol při práci jako jsou veřejné sbírky, benefiční akce, koncerty apod.

Oproti tomu **dlouhodobá dobrovolná činnost** je pravidelná a opakovaná, dokonce by měla být mezi dobrovolníkem a organizací podepsaná smlouva. Organizace tak s dobrovolníkem může počítat do budoucna a investovat tak i do jeho přípravy či pojištění za škody.

Nejintenzivnějším druhem dobrovolnictví je **dobrovolná služba**, kterou tráví dobrovolníky více jak 20h týdně. Většinou má podobu dlouhodobého pobytu v zahraničí. (Šormová, Klégrová 2006)

Zákon o dobrovolnické službě (zákon č.198/2002 Sb.) ze dne 24. dubna, § 2. odst. 3, vymezuje délku dobrovolnické služby takto „*Dobrovolnická služba je podle své povahy krátkodobá nebo, je-li vykonávána po dobu delší než 3 měsíce, dlouhodobá.*“

Dle působení v oblastech společenského života:

Další dělení může být podle oblasti společenského života, ve které dobrovolníci svoji činnost vykonávají (Šormová, Klégrová 2006):

Zdravotnictví a sociální oblast je notoricky nejznámější oblast spojená s dobrovolníky. Zde se klade největší nárok na přípravu a profesionalitu dobrovolníka, jelikož na nich často závisí život klientů. Dobrovolníků využívají i **humanitární organizace**, které potřebují dobrovolníky na pomoc v neobvyklých krizových situacích např. válečné

konflikty či živelné katastrofy. Často je zapotřebí rychlá a profesionální pomoc velkému počtu lidí, což by se dalo bez pomoci dobrovolníků jen těžko zvládnout. Relativně mnoho mladých lidí se také věnuje **ochraně životního prostředí** a některé organizace věnující se ekologii stojí na dobrovolnících. Mohou se věnovat řešení problémů prostřednictvím podpisových akcí či demonstrací či se přímo věnují konkrétní činnosti v oblasti ochrany přírody (např. čištění lesů). Dobrovolnictví je také spojeno se **sportem**. Ať už se jedná o Sokol či spolky sdružující sportovce nebo fanoušky okolo sportovních klubů. Dobrovolníci se starají např. o údržbu kluboven, hřišť či se starají o program a přípravu dětí a mládeže. Poslední velkou oblastí, kde se soustředí dobrovolnická činnost, je **kultura**. Nejčastěji to byly a jsou spolky věnující se určité kulturní památce, o níž se starají či spolky, které pořádají nejrůznější kulturně-vzdělávací akce. V neposlední řadě existují neziskové organizace, které prezentují představy o umění či vytvářejí alternativní prostory pro představování a tvorbu umění.

6.6. Dobrovolnické programy a projekty

Jak v České republice tak v zahraničí existuje mnoho dobrovolnických programů a projektů zaměřených na mladé lidi. Pro krátké uvedení jmenuji alespoň ty (kromě EVS), které jsou podstatné z hlediska mé práce či se podobají EVS a o kterých se v rozhovorech zmiňují informátoři:

V České republice

- **„Make a Connection – Připoj se“** je programu, který nabízí mladým lidem ve věku 16 – 26 let možnost finanční podpory do výše 30ti tisíc na jejich vlastní projekty. Cílem je podporovat projekty mladých lidí a pomoci jim v dalším vzdělávání a získávání životních dovedností a zkušeností. Projekty musí splňovat dvě základní podmínky. Musí být zaměřeny směrem „ven“ - na pomoc nebo vylepšení okolí, komunity, v níž mladí lidé žijí. Dále je třeba projekty provádět „dobrovolnický“. To znamená, že realizační tým (minimálně 5 členů) pracuje bez nároku na honorář. O grant je možné žádat opakovaně.¹

---

¹ Převzato z <http://www.pripojse.cz/chci-podat-projekt/podminky-prihlaseni/>

- **Tamjdem** neboli víkendové miniworkcamps, kdy dobrovolníci jezdí na víkendy (zhruba jednou do měsíce) vypomáhat neziskovým organizacím po celé ČR. Projekt vznikl z popudu ex EVS dobrovolníka. Účastníkům je zajištěno základní ubytování, strava a polovina cestovného.¹
- **Conev** je organizace bývalých dobrovolníků EVS. Snaží se o podporu bývalých dobrovolníků, propagaci EVS a myšlenky dobrovolnictví, zprostředkování mentorů z řad ex EVS pro dobrovolníky EVS, kteří jsou v Čechách a také organizuje víkendová setkávání ex dobrovolníků.

V zahraničí

- **Workcamps** jsou krátkodobé zahraniční projekty v délce 2-3 týdnů. Hlavní sezóna jsou letní měsíce. Dobrovolníci pracují na nejrůznějších typech projektů výměnou za základní ubytování a stravu. Účastníci si sami hradí dopravu a kapesné. Ve volném čase dobrovolníci poznávají kulturu dané země a jezdí na výlety.

Programy podobné EVS

- **LTV** (Long Term Volunteering) – má podobnou charakter jako EVS. Projekty jsou organizovány pod záštitou mezinárodního mírového hnutí Service Civil International (SCI). Dobrovolníci bez omezení věku mohou strávit od 3 do 12 měsíců v jedné z národních poboček SCI po celém světě. Podmínky se u jednotlivých projektů liší, většinou je však hrazeno jídlo, ubytování, pojištění a něco málo kapesného.²
- **MTV** (Mid Term Volunteering) se liší od LTV pouze délkou projektů v rozmezí 1-3 měsíce.³

¹ Převzato <http://www.trochujinak.cz/cz/tamjdem/>

² Převzato z <http://www.trochujinak.cz/na-dlouho-mimo/long-term-volunteering/>

³ Převzato z http://www.inexsda.cz/cs/dobrovolnictvi/mltv/stredne_a_dlouhodob_e_projekty

6.7. Historický vývoj dobrovolnictví v Čechách

V lidské společnosti není dobrovolnictví něčím novým. V každé kultuře a společnosti pomáhali ti, kdo na tom byli lépe, těm méně šťastným, kteří kvůli nemoci, chudobě či přírodní katastrofě pomoc potřebovali. „*Solidarita a vzájemná pomoc tvoří základ existence lidské společnosti i všech náboženství*“ (Tošner, Sozanská 2006: 23).

Potřeba dárcovství a dobrovolnictví jako štědrost, pohostinnost, solidarita, pomoc, soucit či péče o nemocné se rýsuje od začátků lidské společnosti. Hlavně se mění prostředí a názvosloví, ve kterém se to odehrává.

Dobrovolnictví v Čechách většina autorů popisuje až od středověku, ale dá se předpokládat, že určitá podoba dobrovolné činnosti / pomoc bližním existovala již dříve. Například Frič (2001) také popisuje dobrovolnictví od hlubokého středověku. V těchto dobách se dobrovolnictví vykonávalo v rámci církve jako součást jejího poslání nebo mimo církve jako projev humanismu. Církev svoje postavení plně rozvinula za Habsburského státu, zato později v době osvícenského absolutismu je sociální péče hlavně v rukou státu

Další neziskové aktivity následovaly v devatenáctém století, kdy za Národního obrození vznikaly v řádech tisíců nejrůznější spolky, nadace a asociace. Za První republiky byla pozornost dobročinných spolků věnována hlavně různým ústavům a zařízením jako chudobince, ústavy pro choré, útulky pro studenty, poradny pro matky apod. Stát v čele s Masarykem podporoval a rozvíjel neziskový sektor. Německá okupace a druhá světová válka zcela utlumila neziskové organizace. Kupodivu se je po válce podařilo velmi rychle obnovit. Bohužel se v roce 1948 na čtyřicet let zastavila jakákoliv svobodná činnost v občanském sektoru. Za socialismu se veškeré dobrovolné aktivity centralizovaly do rukou státu. Ze začátku byl jeho chod založen až na neobyčejné obětavosti a motivované víře v přednosti socialismu. Postupně však tento zápal začal chladnout, ale stát si byl vědom, že bez této síly se neobejde, a tak následovaly povinné brigády a společenské aktivity. Proto se pro většinu občanů pojem „dobrovolná práce“ stal „*synonymem vnucované, neautentické aktivity, které se pokoušela vyhnout, jak se jen dalo. Vzhledem k „české povaze“, ani není divu, že občané dosáhli ve vyhýbání se „proletářské dobročinnosti“ skutečné virtuosity.*“ (Frič 2001: 26). Dá se předpokládat, že tento postoj dodneška ovlivňuje nahlížení na dobrovolnou činnost ve většině postkomunistických zemích. Po pádu komunismu však došlo k obnovení autentických a demokratických zásad a dobročinná činnost postupně nabývá svojí legitimitu. Ale stále si většina obyvatel myslí, že dobrovolnictví je jen náhražkou za selhávající úlohu státu či veřejnou

správu. Ještě více roli dobrovolnictví podceňují lidé se základním vzděláním či komunističtí přívrženci (Frič 2001: 69).

Inghlehart (dle Dekker, Halman 2003: 12) rozvíjí myšlenky ohledně modelů členství v organizacích v závislosti na různých typech společností, srovnává druhy angažovanosti, které jsou nejrozšířenější v zemědělských, průmyslových a postindustriálních společnostech. Debatuje o tom, že přechod od zemědělských k průmyslovým společnostem posunul typický způsob angažovanosti od církve k odborům. Se změnou průmyslové k postindustriální společnosti se typická podoba angažovanosti odehrává v charitativních a sportovních organizacích. Ačkoliv jsou nové druhy angažovanosti volnější než církevní a odborářské, jsou dynamičtější, než byly kdy před tím. Kontext postindustriální společnosti využívá i Štěpánková (2008).

6.6.1. Dědictví komunismu

Postkomunistické země mají jeden společný rys a tj. že všechny zažily větší vliv marxistické ideologie. První vůdce Sovětského Ruska Vladimír Lenin rozvinul Marxovy myšlenky a pokusil se je uvést do praxe. V dubnu 1918 v sobotu (*subbota* v ruštině) vykonávala dobrovolně skupina železničních dělníků jistou neplacenou práci. Byli následováni několika dalšími pracovními skupinami, hlavně komunistickými. Lenin napsal ve svém komentáři o těchto událostech, „*Komunističtí subbotníci*“ jsou naprosto správně tak velkým historickým významem, jelikož předvádějí prvotřídní vědomou a dobrovolnou snahu dělníku v rozvíjející se produktivitě práce, přijímající novou pracovní kázeň v rozvíjení socialistických podmínkách ekonomie a života“ (Lenin 1974: 423 - 424 in Juknevičius, Slavicka 2003: 71 – překl. vlastní).

Ačkoliv ztroskotala Leninova myšlenka udělat z dobrovolnictví hlavní formu práce, význam neplacené práce během takzvaného období socialistického budování (1920 – 1960) v Sovětském Rusku a později v Sovětském Svazu byl stále rostoucí. Subbotníci (později byli nazváni rudé soboty) se stali nepostradatelnou součástí socialistického způsobu života. Alespoň jednu sobotu v roce (obvykle to byla nejbližší sobota Leninových narozenin, 22. dubna) všichni sovětské občané pracovali na svých pracovištích zadarmo nebo prováděli jinou přínosnou práci. Žáci a studenti byli také zapojeni do tohoto druhu činností.

Dobrovolnictví bylo tak spíše povinné než dobrovolné. Setkáváme se zde s paradoxním jevem „povinného dobrovolnictví“ či

pseudodobrovolnictvím. Například už zmínění *subbotníci* byli velmi institucionalizováni. Tedy dobrovolnická práce, která je samozřejmě záležitostí osobního rozhodnutí, byla na občany uvalována státními institucemi. *Subbotníci* se stali částí státní tradice a jejich význam nemohl být zpochybňován občany - dobrovolníky. Tyto pracovní soboty byly i u nás, v ČSSR. Účast v *subbotníkách* nebyla záležitostí svobodné volby. Z tohoto důvodu *subbotníci* zmizeli, jakmile zanikl nátlak státu.

6.7.2. Specifika dobrovolnictví v ČR

Dobrovolnictví je něco, o čem se u nás moc nemluví. A když, tak s notnou dávkou hospodské ironie – z vlastní zkušenosti jsem se několikrát dostala do debat o nepochopení, proč to vlastně dělat zadarmo apod. Dobrovolník je v setrvačném pojetí kolektivistické propagandy usměvavý svazák, který ve svém volném čase sází stromky a uklízí papírky nebo je to řádová sestra, ekologický aktivista a zemědělec v kibucu. Je to někdo, „*ke komu lze buď' vzhlížet anebo jej považovat za krajně podezřelého pokrytce. Přeci všichni víme, že v tržní ekonomice ani kuře zadarmo nehrabe.*“ (Tošner, Sozanská 2006: 12).

Jak to vypadá v praxi? Situaci české občanské společnosti mapuje studie z roku 2004 provedená NROSem (Nadace rozvoje občanské společnosti) a Fakultou Humanitních studií Univerzity Karlovy. Ze studie vyplývá (Vajdová 2004: 11, 12):

- 1) že překvapivě polovina českých občanů se angažuje aktivně v občanské společnosti, 47% občanů poskytlo nějaké neziskové organizaci v posledním roce peněžní (např. kytičkový den) či materiální dar, stejný podíl obyvatel je členem neziskové organizace a téměř 60% se podílí na společenských aktivitách v obci
- 2) česká společnost je aktivní a různorodá, v ČR existují tisíce nejrůznějších organizací
- 3) problém zastřešujících organizací, v ČR je asi 80 zastřešujících organizací, které ale nemají dostatečnou základnu, důvěru a respekt, a přesto se staví do role mluvčích občanského sektoru
- 4) stát komunikuje hlavně s odbory a hospodářskými či profesními svazy, jiné organizace nejsou respektovány, to se však lepší díky EU
- 5) firmy jsou vůči občanské společnosti stále převážně lhostejné
- 6) česká společnost trpí nízkou mírou mezilidské důvěry ve společnosti. Pouze necelá pětina dotázaných souhlasila s důvěrou k druhým

lidem. V Německu důvěřuje druhým lidem 40% a v Norsku dokonce 65% dotázaných. V postkomunistických zemích je tato nízká míra důvěry typická a brání svým způsobem rozvoji občanské společnosti.

7) korupce ve veřejné správě má paralelu v občanské společnosti, jedná se spíše dle představitelů neziskových organizací o zneužívání vlivu a postavení konkrétní organizace ve svůj prospěch

8) ochrana přírody a sociální služby jsou na poli neziskových organizací vnímány kladně jak na poli aktivnosti, tak úspěšnosti

7. Motivace k dobrovolnictví

7. 1. Proč se lidé věnují dobrovolné činnosti?

Jedním vysvětlením by mohlo být to, že dobrovolnictví vyjadřuje lidskou povahu. Někteří lidé jsou přirozeně nápomocní, aktivní a štedří, zatímco jiní nejsou. Toto jsou víceméně stálé rozdíly a nezáleží na tom, zda jsou v lidských genech nebo pocházejí z jejich výchovy či zkušeností. Všichni pravděpodobně známe tyto lidi, kteří dělají vždy něco navíc, jsou stále ochotni pomoci, připraveni převzít iniciativu na pracovišti, v sousedství či doma. A také známe ten druhý typ lidí, kteří zůstávají skoro pořád pasivní, vždy mají něco jiného na práci nebo jsou příliš unavení apod. (Dekker, Halman 2003).

Dalším faktorem jsou sociální sítě¹. Sociální síť se tvoří na základě společenských zájmů. Lidé dobrovolničí, protože jsou o to požádáni a šance být požádán je větší, pokud jsou zapojeni v aktivních sociálních sítích, chodí do kostela nebo jsou členy dobrovolnického sdružení. (Dekker, Halman, 2003: 5).

7. 2. Je dobrovolnictví egoismus?

Frič (2001) upozorňuje na to, že dobrovolnictví či altruismus je většinou postaven na reciproční bázi. Člověk za dobrovolnou činnost vždy něco dostává (kontakty, seberealizace, kvalifikace, postavení...). Dlouhou dobu byl altruismus považován za egoistický, ale nakonec se dospělo k závěru, že se nevyklučují, naopak v každém altruismu se skrývá malý egoismus. Jedním z příkladů je normativní altruismus, kdy je altruismus v určitých kruzích považován za nezbytnou součást života. Jedinec se nemá starat jen o sebe, ale i o společnost. To je hlavně výsadou vyšších vrstev. Morální nároky se stupňují v souvislosti s finančními příjmy. Tudiž je altruismus podroben i tlaku okolí a očekávání.

Dalším typem je emocionální altruismus, kdy se jednotlivec řídí svými city, není lhostejný k utrpení druhých. Také zde se setkáváme s jakýmsi egoismem: pokud se budeme cítit lépe, když někomu pomůžeme, tak vlastně pomáháme sami sobě.

---

¹ Sociální síť dle Velkého sociologického slovníku – je množina všech sociálních subjektů, které jsou propojeny směnnými vztahy. Slouží k podchycení komunitních vztahů.

Křesťanský altruismus má sám o sobě zabudován reciprocitu – „...křesťanství ... přímo vybízí, abychom každé dobro, které vykonáme, spojovali s utěšující myšlenkou na věčnou odplatu Boží“ (Bolzano 1951: 52). Váže se morálním imperativem: Miluj bližního svého jako sebe sama! Ale mělo by se to dělat tak, aby to nebylo jen z pýchy, aby ostatní lidé dobré konání viděli a chválili. A jsme znova u otázky čistého altruismu. Ten se jeví jako nesmyslný, absurdní či jako bláznovství, jelikož vždy víme, co děláme a poté následuje to, proč to děláme - kvůli odměně.

7. 3. Motivy dle výzkumu

Motivy lidí chovat se navzájem přátelsky a pomáhat si nebo naopak si škodit a ubližovat provázejí celé lidské dějiny. A tím, zda jsou lidé v zásadě dobří či zlí, se zabývají filosofové již po několik století. Jaké jsou tedy podněty a motivy, které podněcují lidi k dobrovolné činnosti? Z výzkumů (Frič a kol. 2001: 67-68) vyplývají tři základní motivace k dobrovolnictví.

Konvenční či **normativní motivace** je nejčastější dominantní motivací. Znamená to, že dobrovolníka vedly k činnosti morální normy jeho okolí či pravidla chování jeho nejbližších. Činí tak z náboženského přesvědčení či mu imponují rádcovské aktivity přátel a okolí. Tito dobrovolníci prostě dělají to, „co se sluší a patří“.

Reciproční motivace se týká těch dobrovolníků, kteří hledají v dobrovolnictví prvky, které jsou výhodné i pro ně. Charakteristické jsou motivace jako získání nových zkušeností, navazování nových kontaktů, snaha uplatnit svoje schopnosti a udržet se prostřednictvím dobrovolné práce „v kondici“.

Nerozvinutá motivace je posledním typem motivací. Jedná se o soubor prvků, které pomohou dobrovolníkovi při rozhodování, zda vykonávat dobrovolnou činnost. Těmito prvky je důvěra v organizaci, přesvědčení o smysluplnosti dobrovolnictví v konkrétní činnosti či pocit, že se podílejí na šíření dobré myšlenky. Tyto tři motivační pilíře mají pro nositele nerozvinuté motivace postačující vliv k tomu, aby se rozhodl dobrovolně pracovat.

7. 4. Motivace – hodnoty

Většina studií, které hledají, jak by vysvětlily dobrovolnictví, nalézají pouze slabou korelaci mezi socio-demografickými charakteristikami jako je věk, příjem, vzdělání, společenskou třídou a dobrovolnictvím. Proto nemůže být dobrovolnictví objasněno *in toto* z těchto vlastností. Tudíž to spíše vypadá, že vysvětlení budou nalezena v jiných individuálních charakteristikách, jako jsou hodnoty. Ty se mohou projevit v motivacích dobrovolníka, ale jsou obecnější a mohou být pochopeny spíše jako vodítka v lidských životech než jako přímí určovatelé chování. Lidé nejsou provázeni pouze svými touhami a vlastními zájmy, ale také svými hodnotami, normami a vlastním systémem přesvědčení. Hodnoty shledáváme jako hluboce zakořeněné smýšlení, které usměrňuje lidi, aby se chovali a jednali určitým způsobem (Halman & de Moor, 1994). Altruismus může být jednou z těchto hodnot, ale stejně tak to může být solidarita, reciprocita, dobročinnost, rovnost a odpor k bezpráví. Nakonec můžeme v souvislosti s dobrovolnou prací zmínit také náboženské hodnoty. Reciprocita napovídá, že lidé pomáhají druhým ve vzdáleném očekávání, že ten druhý jim pomůže, pokud to bude potřeba; nebo jiní pomáhají, aby to vrátili těm, co jim už pomohli. Dobročinnost může být blízká altruismu ve smyslu, že je to morální představa, která spojuje povinnost a soucit, která může být například postavena na náboženských hodnotách. Pocity solidarity jako důvod pro dobrovolnictví má co dočinění s představami o identitě a zájmu o druhé ve společnosti, což se odráží v individuální ochotě přispívat k blahu jedince či sociální skupině. Dobrovolnictví také může vycházet z pocitů nespravedlnosti a nerovnosti (Dekker, Halman 2003: 6).

7.5. Motivace k EVS

Jitka Štěpánková ve své bakalářské práci (2003: 26) shrnuje své poznatky z mini sondy, kterou provedla v dubnu 2003 na předodjezdovém školení. 15 dobrovolníků mělo odpovídat na otázku „Proč jste se rozhodli odjet na projekt EVS?“. Dobrovolníci měli na otázku odpovědět pomocí škály 100 bodů. Těchto 100 bodů měli rozdělit do sedmi možných motivů, které je vedli k odjezdu do zahraničí. Než na tuto otázku dobrovolníci odpověděli, měli za úkol se jako skupina shodnout a určit soubor těchto

hlavních motivů. Body, jež každá motivace dostala, se sečetly a vydělily počtem účastníků. Z čehož vplynuly následující výsledky:

1. Chci poznat nové přátele, nové prostředí, jiné zvyky. (23 bodů)
2. Chci získat nové zkušenosti. (19 bodů)
3. Chci si zlepšit jazykové schopnosti. (17 bodů)
4. Chci být někde prospěšný/á, chci pomoci. (13 bodů)
5. Chci přispět ke svému osobnímu rozvoji. (11 bodů)
6. Chci se osamostatnit. (10 bodů)
7. Chci odjet od problémů z domova. (7 bodů)

Dalšími motivacemi, které nebyly hlavní, ale účastníci je zmínili, byly:

- Chci zažít dobrodružství.
- Chci jet za teplem.
- Je to levné cestování.
- Nevím, co dělat ve svém volném čase.
- V hostitelské zemi mám partnera.

Jak už bylo zmíněno, jedná se jen o orientační sondu na téma motivace. Určitě se k tomu vrátím ve svých poznátcích z výzkumu.

8. Přínosy

Autorky Somrová, Klégrová rozdělují přínosy podle toho, komu jsou přínosné pro dobrovolníka, organizaci a společnost. Pro dobrovolníka má dobrovolná činnost několik přínosů. V první řadě se jedná hlavně o to, že se realizuje a uplatňuje svoje schopnosti. Také posiluje své sebevědomí, tím, že se může cítit potřebným pro druhé. Zároveň získává nové zkušenosti – učí se novým věcem, poznává nové lidi – přátele a nabírá nové kontakty. Dobrovolník, který je nezaměstnaný či nastoupil do důchodu, tak získává možnost, jak si udržet sociální dovednosti spojené s prací. V zemích s dlouholetou praxí dobrovolnictví získávají dobrovolníci prestiž. V České republice to tak úplně neplatí díky dědictví komunismu, ale situace se zlepšuje. Prestiž získávají hlavně dobrovolníci ze známých organizací (Somrová, Klégrová 2006: 13).

Motivace a přínosy spolu úzce souvisí. Z výzkumu NROS a AGNES (Frič 2001: 65) vyplynuly tyto přínosy, které uváděli dobrovolníci: pocit smysluplné práce (95% dobrovolníků), posílení sebevědomí (77%), vyplnění volného času (71%) a udržení se v kondici (63%), uznání a prestiž (45%).

Jiné zdroje uvádějí i jiné přínosy, které například z výzkumu nemusejí vůbec vyplynout, jelikož dotazovaní měli kategorie, ve kterých se museli pohybovat či dobrovolníka v jednu chvíli nenapadnou všechny přínosy, či si je nemusí uvědomovat. Proto přidávám ještě postřehy Kateřiny Moravcové a Ing. Tomáše Nováka na serveru Komunitní vzdělávání.cz kteří jmenují přínosy pro dobrovolníky takto:

- dobrý pocit z pomoci druhému
- nové poznatky, zkušenosti
- pracovitost, kreativita, sebedůvěra
- nová přátelství a kontakty
- nová řešení nekonvenčních problémů
- zábava
- uplatnění schopností a znalostí (praxe)
- nový pohled na svět a jeho fungování (postižení, nezaměstnaní, důchodci – pocit užitečnosti)

Pro organizace mají dobrovolníci hlavní význam v tom, že se mohou věnovat činnostem, na které už placení zaměstnanci nestačí, a to hlavně z časových důvodů. Typickým příkladem jsou dobrovolníci v nemocnicích či domovech důchodců, kde se zdravotní sestry věnují pacientům jen po

fyzické stránce. Dalším případem jsou jednorázové akce, kde je potřeba pomoci zorganizovat více aktivit najednou. Další způsob jak šetřit omezené finanční prostředky organizací je, že organizace mohou dobrovolnickou práci přepočítanou na peníze uvádět jako svůj podíl na financování, když žádají o granty. Dobrovolníci však přinášejí do organizace nový pohled a nápady, což se vyplácí, jelikož dlouhodobí zaměstnanci nemusejí mít tolik energie k nacházení nových podmětů a nedívají se na organizaci pohledem zvenčí. V poslední řadě přispívají (aniž by se aktivně snažili) dobrovolníci k propagaci organizace (Somrová, Klégrová 2006: 14).

Dobrovolnictví má význam hlavně v podpoře občanské aktivity a zapojuje občany do tvorby jejich životního prostoru. Dle Všeobecné deklarace OSN o dobrovolnictví:

„Dobrovolnictví, individuální nebo skupinová činnost, umožňuje:

- *udržovat a posilovat takové lidské hodnoty, jako jsou soudržnost, zájem o druhé a služba jiným lidem;*
- *aby jednotlivci mohli uplatňovat svá práva a odpovědnost jako příslušníci komunity a aby se zároveň mohli po celý život učit růst, realizovat veškerý svůj lidský potenciál;*
- *propojení navzdory rozdílům, které nás rozdělují, abychom mohli žít ve zdravých, udržitelných komunitách a abychom mohli společně usilovat o nalezení nových řešení pro společné úkoly a mohli jsme utvářet náš kolektivní osud.“* (Tošner, Sozanská 2006: 133)

Dobrovolnictví tedy hlavně podporuje solidaritu mezi lidmi navzájem, čímž posiluje sociální soudržnost ve společnosti. Moderní demokratická vyspělá společnost nemůže fungovat bez stabilního sociálního prostředí, a tudíž je rozvoj dobrovolnictví jedním z nejvýznamnějších moderních trendů (Somrová, Klégrová 2006: 15).

9. Výzkum

9. 1. Metodologie a reflexe průběhu výzkumu

Kvalitativní přístup může zjistit lepší postřehy a poskytnout hlubší porozumění úsilí, motivům a cílům lidí (Dekker, Halman, 2003: VIII). Zvolila jsem si tak pro svou práci strategii kvalitativního výzkumu i proto, že vnímání a hodnocení zkušenosti s EVS projektem je u každého jedince subjektivní. Z konstruktivistického pohledu dle Lincolna a Guby jde o vnímání světa, které je specificky konstruované a závislé na individuální osobě nebo skupině lidí a „*Tyto konstrukce nejsou pravdivé v nějakém absolutním smyslu*“ (Hendl 2005: 95).

Jelikož se jednalo hlavně o sběr dat založený na tom, jak k problému přistupují jednotliví účastníci, tak mi přišla jako nejvhodnější technika - rozhovory s pomocí návodu (Hendla 2005: 174-175). Při výběru techniky sběru dat jsem zvažovala i dotazníky. Je to ale spíše kvantitativní technika, která by mi nepomohla nahlédnout hlouběji do zkušeností, a tím i nedovolila odkrýt možná skrytá fakta a souvislosti. Na ty jsem mohla v průběhu rozhovorů reagovat a prozkoumávat daleko lépe než při použití dotazníků.

Při rozhovorech s návodem jsem měla dány předem okruhy témat¹ (ačkoliv se během výzkumu měnily), což mi mělo pomoci, abych se v průběhu rozhovorů na něco nezapomněla zeptat. Bohužel jsem tomu stejně nezabránila a občas mi něco uniklo. Měla jsem zároveň prostor, abych případně mohla v průběhu dotazování reagovat tzv. *ad hoc* otázkami, pokud se vynořila nějaká zajímavá skutečnost, neobvyklost, na kterou jsem se doptávala. Snažila jsem se ji více objasnit a šla do hloubky, abych se dozvěděla více o okolnostech.

Samotný výzkum byl založený na rozhovorech s 12ti bývalými účastníky programu. Rozhovory byly prováděny v průběhu tří týdnů v lednu. Každý rozhovor trval asi hodinu. Dotazovaný mohl během rozhovoru, který byl zaznamenáván diktafonem, vyjádřit svoje vlastní postoje a názory.

Dobrovolníci byli vybíráni účelově (ex dobrovolník projektu EVS, délka projektu v rozmezí 6 - 12 měsíců). Vzhledem k mapování „neprobádané půdy“ jsem se neomezovala na další kritéria výběru ohledně věku (účastníci ve věku 18-30 let jsou podmínkou programu), pohlaví.

---

¹ Viz příloha

Když se vyskytly nějaké anomálie, pokusila jsem se hledat jejich příčiny a vysvětlení následnou analýzou rozhovorů.

Jelikož jsem členkou ex EVS asociace Conev, tak mám přístup k databázi s kontaktními údaji dobrovolníků Národní agentury¹, ale i tak jsem požádala ústně o souhlas s použitím databáze k vyhledání ex dobrovolníků a později jsem obdržela písemný souhlas a podporu ředitele NA. Asi polovinu dotazovaných jsem kontaktovala osobně, zbytek jsem kontaktovala emailem, z čehož jsem pouze 4 účastníky výzkumu osobně neznala. Účastníky jsem se snažila vybírat dle délky času, která uběhla od jejich návratu do ČR tak, aby neměli moc čerstvé vzpomínky (což by mohlo zkreslit jejich výpovědi, ještě čerstvými dojmy) a zároveň, aby si většinu pamatovali (člověk rychle zapomíná, tudíž bych z nich nemusela informace vůbec získat). Výsledkem byli informátoři, kteří se vrátili v období před 5ti až 18ti měsíci s tím, že dva jedinci po ukončení projektu zůstávali v zemi další 2 a 4 měsíce. Kvůli lepší dostupnosti jsem vybírala informátory také podle bydliště. Všichni v době výzkumu bydleli v Praze. Výzkumu se účastnilo 9 žen a 3 muži. Sedm účastníků bylo na EVS po dobu jednoho roku a 5 účastníků na půl roku.

Za účelem navození přátelské atmosféry rozhovory probíhaly u informátorů doma či v práci nebo na neutrální půdě (kavárna, park) s ohledem na zvukovou kvalitu prostředí. Informátoři byli nahráváni na miniaturní MP3 přehrávač se zvýšenou kvalitou zvuku. Připadalo mi to jako lepší řešení než diktafon na kazety. Měla jsem již zkušenosti, kdy během rozhovoru informátory znervózňovalo či odvádělo pozornost otáčení kazety či zvuk samotného nahrávání nemluvě o velikosti diktafonu.

Mluvený projev z interview jsem převáděla do písemné podoby pomocí tzv. redigované transkripce dle Hendla (2005: 208). Jelikož se mi jedná hlavně o významy a fakta uvedená v rozhovorech, převáděla jsem mluvené slovo do písemné podoby jazyka tak, že jsem se zbavovala plevelných slov (mým záměrem není analýza jazyka).

Poté následovalo kódování textu. Zvolila jsem analýzu inspirovanou Milesem a Hubermanem (1994). Po okódování prvního rozhovoru jsem požádala 2 různé osoby k okódování stejného rozhovoru, což mi pomohlo k upravení kódů a soustředění se na určité skutečnosti, které se jevíly zajímavé. Ze začátku jsem používala deskriptivní a interpretativní kódy z čehož mi časem začaly vycházet kódy celých kategorií. Jak autoři poznamenávají (Miles a Huberman 1994: 55), že výzkumníkovým nepřítelem je čas, tak i já jsem se potýkala s jeho nedostatkem. Proto jsem použila z jejich návrhu jen jedinou metodu ke zkvalitnění výzkumu, a to

---

¹ Národní agentura zajišťuje kontakty a komunikaci s mezi ostatními zahraničními neziskovými organizacemi a má na starosti školení dobrovolníků před odjezdem, v průběhu a po návratu z projektu. Dále je vlastně zprostředkovatelem Evropské komise

poznámkování k jednotlivým kódům, což mi pomohlo k nalézání souvislostí a pravidelností mezi jednotlivým rozhovory a postřehy z nich.

Výzkum byl prováděn z pozice tzv. insidera, pokud považujeme moji krátkodobou, skupinovou EVS za podobnou zkušenost jako individuální EVS. Zároveň jsem s dobrovolníky v kontaktu díky Convi a také, protože v současné době dělám mentora dvěma zahraničním EVS dobrovolníkům. Hlavně se však s některými účastníky výzkumu často stýkám i v soukromém životě, tudíž některé znám velice dobře. Pod tíhou zkušenosti EVS či bližších vztahů mi mohly uniknout některé skutečnosti či jsem mohla nedostatečně osvětlit problém výzkumu, jelikož mi to mohlo připadat samozřejmé. Dalšímu problému jsem čelila v souvislosti přátelství versus výzkum. Občas mi bylo zatěžko o svých přátelích psát jako o informátorech výzkumu.

V rámci reprezentativity jsem, doufám, zpracovala dostatečné množství rozhovorů. Jednalo se o skupinu informátorů, kteří vyjeli na půl roku a více na EVS. Domnívám se tak, že mohly vyplynout i obecnější modely vztahů, které se dají aplikovat i na další účastníky, jelikož struktura programu je stejná. Musím však konstatovat, že se mi trochu posunulo jádro výzkumu. Dalším postřehem je trojí individualita, každý člověk sám o sobě je velká individualita, projekty EVS jsou tak odlišné a rozmanité, že jen těžko se dají najít dva stejné projekty a do třetice země, kam dobrovolníci odjeli, se také velmi různí po kulturní stránce. Proto bylo velmi obtížné najít konkrétní pravidelnosti, jednalo se spíše o velmi obecné vztahy.

Ve společenskovědním výzkumu hraje důležitou roli etika. Se souhlasem NA, jsem k dohledání informátorů použila databázi s kontakty bývalých dobrovolníků. Při prvním kontaktu byl každý informátor seznámen s účelem výzkumu mé bakalářské práce a s jejím tématem. Před započítím rozhovoru informátoři vyplnili a podepsali formulář písemného informovaného souhlasu. Také jim bylo oznámeno, že mohou kdykoliv během rozhovoru od něho svobodně odstoupit, a to mohou udělat i během celého výzkumu v případě, že by si rozmysleli účast, což se ani v jednom případě nestalo. Chtěla jsem zachovat anonymitu, proto si informátoři sami zvolili své imaginární jméno a veškeré materiály z rozhovorů mohou být použity pouze mnou k účelům výzkumu. Pouze jeden účastník výzkum projevil zájem hlásit se ke své identitě, aby mohl případným zájemcům osobně přiblížit EVS. Také dal souhlas s použitím materiálu z jeho interview k dalšímu využití, a to i jinými výzkumníky. Po přepsání všech rozhovorů, jsem dala dva rozhovory číst dvěma informátorům a ti mne požádali, že si nepřejí uvádět některé části rozhovoru. To mě přivedlo k úvaze, zda rozhovory zveřejňovat, jelikož během rozhovorů padaly citlivé informace, které by mohly informátorovi a jeho okolí ublížit. Také by informace obsažené v rozhovoru mohly napomoci k dohledatelnosti

informátora. Respektovala jsem jejich přání a pasáže se neobjevily ve výzkumu. V zájmu informátorů jsem se tudíž rozhodla rozhovory nezveřejnit, i když jsem k tomu měla oprávnění v podobě informovaného souhlasu.

9. 2. Jak EVS probíhá?

9. 2. 1. Typy EVS

V podstatě už bylo nastíněno v čem EDS – Evropská dobrovolné služba či anglicky EVS - European Voluntary Service spočívá. V podstatě jsou dva typy EVS:

1. Nejklasičtější a nejrozšířenější forma je tzv. individuální EVS, která trvá od 2 do 12ti měsíců, ale obvykle nebývá kratší než 6 měsíců, pokud je kratší je určena především EVS pro mladé lidi s omezenými možnostmi, a to v délce 2týdny až 12měsíců.
2. Druhý typ zahrnuje, dalo by se říci novinku programu Mládeže v akci, v minulém programu Mládež to nebylo možné – skupinovou EVS:
  - a) aktivity se účastní max. 10 dobrovolníků v délce 2-12 měsíců
  - b) aktivity se účastní 10 - 100 dobrovolníků v délce 2 týdnů až 12ti měsíců.

Každý mladý člověk ve věku od 18 (ale může být udělena výjimka od 16ti let) do 30 let se může programu EVS zúčastnit pouze jednou za život, výjimku tvoří pouze lidé s omezenými příležitostmi, kteří se mohou zúčastnit více projektů EVS ale v celkové délce 12ti měsíců služby. (Evropská Komise 2008: 52)

9. 2. 2. Plánování a příprava

Na úvod bych chtěla vyjasnit, že následující informace jsou založené na publikacích Národní agentury NA, tak na mých zkušenostech insidera.

Mladí lidé se dovídají o tomto programu od známých, z letáků, nejrůznějších veřejných prezentací či internetu apod. Jedním z prvních kroků budoucího dobrovolníka je nalézt si **vysílající organizaci (VO)**. Tou může být dle zákona o dobrovolnické službě jakákoliv nevládní organizace, asociace, místní orgán nebo jiná nezisková místní iniciativa, jako je občanské sdružení, které pracuje s mládeží, mládežnické informační centrum, komunitní centrum, obecně prospěšná společnost, instituce zdravotní nebo sociální péče, škola, církev, náboženská společnost nebo církevní právnická osoba církve nebo církevní společnosti apod. **Vysílající organizace** se obvykle nalézá v rodné zemi dobrovolníka, pomáhá mu vybrat vhodný projekt v zahraničí, komunikuje s **hostitelskou organizací (HO** – realizuje dobrovolníkův projekt), zařizuje administrativu okolo podání žádosti, poskytuje mu oporu i během jeho pobytu v zahraničí.

Dalším z počátečních kroků je nalezení samotného projektu, což bývá občas zdlouhavé. K dispozici je databáze akreditovaných projektu Evropskou komisí na http://ec.europa.eu/youth/evs/aod/hei_en.cfm. Problémem bývá, že dobrovolník neví, zda daný projekt právě hledá svého budoucího dobrovolníka a tak se stává, že dobrovolníci posílají např. okolo třiceti životopisů s motivačními dopisy a ozve se jim jen asi 5 organizací. Není ovšem výjimkou, že dobrovolník pošle jen jeden email se svým životopisem a na projekt je vybrán.

Pokud dobrovolník zaujme hostitelskou organizaci, tak probíhá emailový či telefonický kontakt mezi dobrovolníkem a hostitelskou organizací. Za (HO) je to nejčastěji EVS koordinátor – člověk, který má na starosti veškerou realizaci projektu EVS ve své organizaci.

Toto období „námluv“ obvykle trvá zhruba okolo 3 měsíců, a pokud je dobrovolník hostitelskou organizací vybrán, musí vyplnit formuláře a poslat žádost projektu o grant prostřednictvím hostitelské organizace k **Národní agentuře (NA)** v dané zemi. Žádosti se podávají v určitém datu, pětkrát do roka, a to v termínu nejpozději 3 měsíce a nejdéle 8 měsíců před začátkem projektu. Například nejčastěji dobrovolníci přijíždějí v průběhu září, to znamená, že jejich hostitelská organizace podává národní agentuře v zemi projektu žádost o přidělení grantu k datu 1. únor.

Projekty začínající mezi:	Uzávěrka pro podání žádostí
1. květnem a 30. zářím	1. února
1. červencem a 30. listopadem	1. dubna
1. zářím a 31. lednem	1. června
1. prosincem a 30. dubnem	1. září
1. únorem a 31. červencem	1. listopadu

Současně s žádostí o grant nebo nejpozději 6 týdnů před zahájením aktivity se podepisuje smlouva o aktivitě EVS (Activity Agreement).

Podepisuje ji, jak zástupce hostitelské a vysílající organizace, tak i dobrovolník. Smlouva formálně definuje, jak podíl na grantu, tak konkrétní pracovní úkoly dobrovolníka, pracovní hodiny, proces vzdělávání apod. Pokud je dobrovolník přijat a grant schválen, může se dobrovolník vrhnout do závěrečné fáze příprav. **Vysílající organizace** má za úkol zajistit pro dobrovolníka **pojištění** na dobu trvání projektu. *Dobrovolník je pojištěn pro případ úrazu, nemoci, trvalé invalidity a pro repatriaci, pokud jde o vážné onemocnění, úraz nebo úmrtí. Pojištění kryje i jeho občanskou odpovědnost. (Uživatelská příručka 2002: 25 - 28). Krytí je platné na celém světě nepřetržitě ode dne, kdy opustíte vaše bydliště, abyste se odebrali do hostitelské země, až do konce druhého měsíce, následujícího po vašem návratu domů na konci vaší Evropské dobrovolnické služby. Krytí platí také pro přípravné schůze před vaším odjezdem a pro následné schůze a schůze konečného hodnocení po vašem návratu¹.*

Dopravu na místo projektu hradí hostitelská organizace, která dobrovolníkovy náklady po příjezdu na projekt proplácí. V případě, že dobrovolník nemá dostatečné množství finančních prostředků, může se obrátit pro pomoc ke své vysílající organizaci.

Dobrovolník se před odjezdem účastní tzv. předodjezdového školení, které pořádá národní agentura. *„Předodjezdové školení dává dobrovolníkům příležitost mluvit o svých očekáváních, rozvinout jejich motivaci a získat informace o hostitelské zemi a programu Mládež v akci. Může být také příležitostí pro setkání a debatu s bývalými dobrovolníky EDS. Průměrně trvá tři dny“* - Průvodce programem Mládež v akci (2008).

9. 2. 3. Realizace aktivity

Nejčastěji prvním člověkem, se kterým se dobrovolník v hostitelské organizaci seznámí je **EVS koordinátor**. Dalším důležitým člověkem je tzv. **working supervisor**, nebo-li pracovník v organizaci, který má na starosti dobrovolníkovu pracovní náplň. Často se tyto dvě role překrývají a vykonává je tentýž člověk. Třetím důležitým člověkem během projektu pro dobrovolníka je **mentor**. Mentor je osoba, která poskytuje dobrovolníkovi osobní podporu, je spojená či pracuje v HO, ale neměla by být dobrovolníkovým nadřízeným či EVS koordinátorem. Prakticky je to osoba, která slouží jako prostředník mezi HO a dobrovolníkem v případě

---

¹ Průvodce pojištěním dobrovolníka:
http://www.mladezvacki.cz/fileadmin/user_upload/dokumenty/ke_stazeni/akce2_evropska_sluzba/volunteer_guide_CZ_2008.pdf

nejasností a rozporů. Ale hlavně je to člověk, který dobrovolníka seznamuje s mimopracovním prostředím - tzn. kulturou, praktickými věcmi ze života či „jen“ naslouchá a je kamarádem.

Dalšími věcmi, které zajišťuje organizace pro dobrovolníka, je ubytování, strava, jazykový kurz, finance na místní dopravu (mezi bydlištěm a místem HO), kapesné, které je poskytováno týdně či měsíčně.

V co nejkratším termínu po příjezdu do země čeká dobrovolníka popříjezdové školení. To má za úkol dobrovolníkům představit hostitelskou zemi, hostitelské prostředí a pomůže dobrovolníkům se vzájemně poznat. Průměrně trvá sedm dní. Pokud je projekt delší než 4 měsíce, účastní se dobrovolníci i střednědobého školení, kde mají dobrovolníci zhodnotit svoje dosavadní zkušenosti. Průměrně trvá dva a půl dne.

Během projektu má dobrovolník nárok na dovolenou (dva dny v měsíci, které si dobrovolník může po dohodě vybrat i v kuse několika dní) a počet pracovních hodin by neměl přesahovat průměrnou pracovní dobu v zemi, kde se odehrává projekt. Do pracovní doby se však započítává jazykový kurz, schůzky s mentorem, účast na školeních apod.

Na konci projektu dobrovolník sepisuje **závěrečnou zprávu** o projektu. Také má právo na certifikát **Pas mládeže**, který popisuje a uznává neformální a informální učební zkušenosti získané během projektu. Pas sepisuje společně HO, dobrovolník a mentor.

9. 2. 4. Vyhodnocení

Poslední školení, které čeká dobrovolníka, nyní již EX EVS je ponávratové setkání či hodnocení aktivity. *Hodnocení aktivity je zaměřeno na realizaci aktivity EDS: cíle, záměry, motivace, očekávání a úkoly vykonávané v průběhu služby. Spojuje dobrovolníky s cílem přemýšlet o tom, co se odehrálo během aktivity EDS, a vyhodnotit podporu a komunikaci poskytnutou vysílajícími organizacemi. Také má za cíl usnadnit reintegraci dobrovolníků do jejich domovské země. Průměrně trvá tři dny.* (Evropská komise 2008: 56).

9. 3. Medailonky – představení informátorů

Andrea, 27 – vybrala si projekt v Palestině, kde působila celý rok, vrátila se před patnácti měsíci. Na EVS jela po studiích etnologie a historie. O EVS se dozvěděla od kamarádky. Už měla zkušenost s dobrovolnictvím v rámci workcampu, měla i zkušenost s dlouhodobým pobytem v zahraničí, byla studijně rok v Německu. Projekt EVS spočíval v mapování místních tradic a zvyků, jelikož Andrea pracovala pro kulturní institut. Momentálně pracuje, píše disertační práci a organizuje po ČR putovní fotografickou výstavu o palestinské kultuře.

Bára, 24 – strávila ve Francii 12 měsíců a vrátila se před rokem. Byl to její první dlouhodobý pobyt v zahraničí. Projekt se odehrával v jedné skautské organizaci a Bára měla nastarosti kontakty a projekty související se zahraničím. Už odmalička se věnovala dobrovolnictví, jelikož prošla Junákem. Také díky Junáku se dozvěděla o EVS. Kvůli projektu také přerušovala studia pedagogiky, kde momentálně pokračuje. Junáku se věnuje i nadále.

Blažena, 26 – odjela do Dánska na půl roku a vrátila se před rokem. Byla to její první dlouhodobá zkušenost se zahraničím. Odjela po té, co dokončila magisterské studium. Projekt se odehrával v jednom skautském centru, které organizovalo nejrůznější outdoorové aktivity. Blažena je aktivní členkou ve skautu už od mládí, přivedl ji k tomu tatínek. Díky Skautu se i dozvěděla o EVS. V současnosti pracuje v organizaci věnující se ochraně životního prostředí a studuje dálkově doktorské studium.

Bořivoj, 23 – má zkušenost z půlročního projektu v Rusku, vrátil se před deseti měsíci. Byla to jeho první zkušenost s dobrovolnictvím a i s pobytem v zahraničí. O EVS se dozvěděl z letáku. Po ukončení střední školy asi rok pracoval, než odjel na EVS. V rámci projektu vymýšlel volnočasové aktivity v dětském domově. Po návratu z Ruska se rozhodl pro studium na Vysoké škole zemědělské. Také se přestěhoval z podhůří do Prahy. Jezdí na Tamjdem víkendy.

Dominik, 23 – byl na ročním projektu v Lipsku a vrátil se před rokem. Byla to první zkušenost s pobytem v zahraničí. V rámci projektu pracoval a i bydlel ve vile, kde se pořádaly aktivity jak pro děti, tak pro důchodce, postižené či menšiny – pro kohokoliv. Po té byl ještě asi čtyři měsíce v Berlíně, kdy chvíli pracoval jako osobní asistent. Od roku 1999 (kdy se jeho bratr utrpěl úraz) se věnuje asistenci, hlavně vozíčkářům a organizuje

Federaci florbalu vozíčkářů. Zorganizoval 2 projekty (výpravy na raftech pro vozíčkáře) v programu Make a Connection, díky čemuž se dozvěděl o EVS. Projevil jako jediný z informátorů zájem, být uveden pod pravým jménem a kontaktem na něj (IQ@seznam.cz) v případě otázek okolo EVS.

Ema, 22 – strávila 6 měsíců ve Skotsku a vrátila se před 18ti měsíci. O EVS se dozvěděla prostřednictvím Domu dětí a mládeže. Aby odjela na EVS, tak přerušila humanitní studia, kde momentálně pokračuje. Během projektu pracovala v komunitním centru, kde dopoledne působila ve školce a odpoledne pomáhala důchodcům s nákupy. Jednalo se o její první dlouhodobý pobyt v zahraničí. Momentálně dělá supervizora v kavárnách, kde zaměstnávají lidi s mentálním postižením.

Josefina, 23 let – byla v Řecku na šest měsíců, vrátila se před pěti měsíci. Po střední škole 2 roky cestovala po Evropě. V rámci té doby byla půl roku dobrovolníkem ve VB, půl roku studovala v Dánsku, poté půl roku pobývala v ekumenickém středisku Taize ve Francii. Poslední půlrok strávila na EVS v Řecku. O EVS se dozvěděla od své kamarádky. Projekt se věnoval volnočasovým aktivitám mládeže v místním centru se zaměřením na divadlo. Josefina vyrůstala v katolickém prostředí a momentálně studuje 3 vysoké školy humanitního zaměření. Věnuje se divadelnímu spolku Rozkoš bez rizika.

Lída, 25 – odjela na jeden rok do Francie, vrátila se před 17ti měsíci. Měla již zkušenosti s dobrovolnictvím a v rámci projektu Make a Connection se dozvěděla o EVS. Byla to její první delší zahraniční zkušenost. Během projektu pracovala ve školce a jeslích. V době EVS studovala (rozložila si ročník) a stále studuje medicínu, pracuje v kavárně. Momentálně se nevěnuje dobrovolnictví.

Lola, 26 – byla na dobu jednoho roku v Itálii, vrátila se před 5ti měsíci. O EVS se dozvěděla od své nejlepší kamarádky, která byla na EVS ve Francii. V rámci projektu dělala v informačním centru pro mládež a také v rádiu. Než odjela na EVS, tak studovala na VŠ. Byla to její první zkušenost s dobrovolnictvím a dlouhodobým pobytem v zahraničí. Studia (psaní diplomové práce) dokončila v Itálii. Momentálně pracuje ve státní správě.

Martin, 23 – o EVS se dozvěděl od kamaráda, který našel informace na internetu. Odjel na EVS po dokončení střední školy, kdy ještě asi tři čtvrtě roku pracoval. Byl na rok v Německu a vrátil se před rokem. Byla to jeho první dobrovolnická i zahraniční zkušenost. Projekt byl trochu komerčnějšího zaměření – prodávání zájezdů, kurzů, pořádání kulturních

akci a pracoval v televizním vysílání. Po návratu z EVS začal pracovat ve jedné firmě, kde prodává vzdělávací akce pro střední management. Není zapojen v dobrovolnictví. Studuje dálkově na jedné soukromé vysoké škole.

Pheobe, 25 – odjela do Německa na dobu jednoho roku. Vrátila se před čtyřmi měsíci, ale projekt skončila již před sedmi. Po ukončení projektu ještě 3 měsíce zůstala v místě projektu. EVS mají v rodině, její bratr byl také na EVS. V rámci projektu vymýšlela program pro děti ze sociálně slabého zázemí. Před EVS studovala a pracovala v médiích, po té dělala asistentku pedagoga. Před EVS se již věnovala dobrovolnictví, ale byla to její první zkušenost být na delší dobu v zahraničí. Po EVS začala studovat Česko německé vztahy. Účastní se Tamjdemů.

Růžena, 26 – byla půl roku na Islandě a vrátila se před 14ti měsíci. O EVS se dozvěděla z letáčku „5 možností, jak se dostat do zahraničí“. Měla zkušenost s dobrovolnictvím v rámci workcampů. Před EVS dokončila studium pedagogiky a poté odjela na půl roku do Německa na program Comenius. Projekt byl environmentálního zaměření a součástí bylo i organizování workcampů. Po návratu z EVS nastoupila jako učitelka.

9.4. Výsledky výzkumu

Na základě výzkumu postaveném na analýze rozhovorů jsem určila několik témat, která vyplynula z rozhovorů a které pomohou zodpovědět výzkumné otázky. Jsou to dobrovolnictví, motivací, očekávání, přínosů, témata okolo návratu, ovlivnění života po EVS a spokojenost s jejich projektem EVS.

9.4.1. Dobrovolnictví a informátoři

Zkušenosti s dobrovolnictvím před EVS

Na základě výzkumu jsem se dozvěděla, že osm informátorů z dvanácti se před EVS již věnovalo nějaké formě dobrovolné činnosti, ať již

ve formě krátkodobého dobrovolnictví a workcampů, vytváření projektů Make a Connection, organizování táborů pro děti, osobní asistence nebo dlouhodobého členství v nějaké organizaci Skaut či Junák, jiného dlouhodobého dobrovolnictví, či delšího zapojení v dobrovolnictví jako životního postoje – zde mám konkrétně na mysli Dominika.

Zajímavou odpověď jsem dostala od Josefíny, která na otázku, zda se již věnovala dobrovolnictví, odpověděla „*Za peníze a jezdila jsem na tábory zadarmo.*“, což si protřečí s definicí dobrovolnictví, jež sama definuje jako „*To je taková solidarita, udělat něco pro druhé, nezištně bez nároku na odměnu*“. Spojením za peníze vysvětluje situaci v Anglii, kde byla půl roku jako dobrovolník, ale dostávala vysoké kapesné a kam i jela aby, „*Tam jsem byla, abych si vydělala na to Dánsko, kam jsem chtěla strašně jet.*“ Podobně se tématu, zda je EVS opravdu dobrovolnictví, dotýká i Bořivoj, který porovnává výši kapesného s platem zaměstnankyň dětského domova „*...s penězi jsem nemohl mít žádný problém. Protože třeba ty vychovatelky, co mi říkaly, kolik vydělávají, tak já jsem prakticky dostával to samé, co si ony vydělaly v dětském domově plus ještě byt zdarma. Takže jsem si říkal, jak ony tu můžou vůbec žít...*“. Ema také přiznává, že „*To, co jsem tam dělala, mi nepřišlo jako dobrovolnictví, protože jsem nějaké to kapesné dostávala a vystačilo mi. Dobrovolnictví pro mě je, když člověk opravdu zadarmo věnuje svůj volný čas někomu, kdo to potřebuje. Například, když lidé s mentálním postižením potřebují vyřídit věci na poště nebo slepí nebo staří. Je to opravdu něco zadarmo, když to člověk dělá. Což mi tamto úplně nepřišlo. Měla jsem ubytování a všechno vlastně zajištěný.*“

Z výše uvedeného vyplývá, že dobrovolníci vnímají finanční stránku dobrovolnických programů. K zamyšlení či pro budoucí výzkumy se nabízí otázka, zda je EVS, kde mladý člověk dostává stravu, bydlení, dopravu, pojištění a kapesné, opravdu ještě dobrovolnictvím? Nemělo by se EVS nazývat místo dobrovolné služby spíše zahraniční stáží v neziskovém sektoru či programem pro neformální vzdělávání?

Definice dobrovolnictví aneb „*Dobrovolnictví je koření života.*“ (Pheobe)

Tím se dostávám k otázce, co vlastně dobrovolníci EVS považují za dobrovolnictví či co to pro ně znamená. Nejčastěji padala slova jako pomoc a dobrá věc... Zajímavější bylo, že tři ze čtyř informátorů, kteří měli první zkušenost s dobrovolnictvím, definovali dobrovolnictví více abstraktně, neurčitě a bez přínosu pro dobrovolníka viz výše citace Emy, či Martin ho definuje jako „*to, co člověk dělá dobrovolně*“. U Bořivoje už se vyskytuje dobrý pocit, ale převládá nezištnost „*pomáhat někomu nebo něčemu jakýmkoliv způsobem, aniž bych za to čekal nějakou odměnu, aniž bych*

z toho měl nějaký prospěch. Jako mám z toho určitý prospěch v tom, že se cítím lépe, že jsem někomu pomohl. Ale ne, že čerpám z toho ještě nějaké výhody.“ Zato u informátorů, kteří měli zkušenost s dobrovolnictvím, znamenalo dobrovolnictví něco, co je naplňuje, mají z toho dobrý pocit, obohacuje je to. Z toho tři informátorky uvedly, že by to mohlo vyznít až egoisticky, protože dobrovolnictví dělají výměnou za něco. Josefina si protiřečila, protože v první části zmiňuje bez nároku na odměnu, ale poté pokračuje „...*Já mám hodně velký problém, že mě to musí bavit. Právě po těch zkušenostech bych asi nešla jen tak něco dělat, abych pro někoho něco udělala, protože to už jsem si zažila. Jsem sobecká v tom, že mě to musí bavit a musím sama z toho něco mít. Nebo to cítíš, máš takový pocit uvnitř, že děláš nějakou správnou věc, ale rozhodně, že bych se někde strhala pro někoho, je to hnusné, ale neudělala bych to.“* I Andrea popisuje ve své definici důležitost reciprocit „...*nechci říkat nějaké nadnesené fráze, jak je strašně skvělé altruisticky pomáhat druhým a nic z toho nemít. Já to dobrovolnictví asi takhle nevnímám, myslím si, že bych byla pokrytecká, kdybych řekla, že moje jediná motivace byla v tom jet pomáhat Palestincům. Určitě to byla část té motivace, jsem strašně ráda, že jsem jim mohla nějakým způsobem pomoci a že byl pozitivní feedback, ale to dobrovolnictví je i benefitem. Mě často lidé říkali, proč jedu někam dělat dobrovolníka, já myslím, že ten benefit, který se člověku vrací, je strašně velký skrz tu zkušenost, to prostředí, ty lidi, který tam pozná. Pro mě asi dobrovolnictví znamená takové oboustranné obohacení. Nejenom dávání, ale hodně i přijímání.“* To by se mohlo interpretovat tak, že tyto dvě dámy mají extrémní zkušenosti s dobrovolnictvím. Jedna prožila skoro 1,5 roku třemi různými druhy dobrovolných služeb a druhá si zakusila dobrovolnictví v odlišné kultuře (arabská, islám), kde je i jiné postavení ženy než v naší vlastní společnosti. Tudíž mají tyto informátorky opravdu „zažito“ dobrovolnictví.

Dvě informátorky, které jsou dlouholetými členy Skauta či Junáka, zmínily i různé druhy dobrovolnictví. Blažena uvedla že „...*způsobů jak být dobrovolníkem je mnoho...“* a Bára „...*rozlišuji být v oddíle, než když člověk jde pomáhat do nějaké organizace, má to různé úrovně“*. Mohlo by to znamenat, že mají povědomí o rozdílech EVS a toho, jak byly zapojené ve svých organizacích.

Dalo by se shrnout, že informátoři, kteří se věnovali dobrovolnictví před EVS, mají povědomí o tom, že dobrovolnictví má více podob a rovin, tudíž ho reflektují jako něco, co nemá jen stránku dávání, ale i přijímání.

Dobrovolničení po návratu

Pokračují nějak v dobrovolné činnosti i po EVS? Jelikož jsem vybírala část informátorů z okruhu mých známých, které jsem poznala při akcích pořádaných Conví či Tamjdemem. Jsem si vědoma, že to může vézt k tomu, že se jedná o „aktivnější“ absolventy programu EVS. Po EVS se polovina (sedm) z celkového vzorku (dvanácti) informátorů věnuje dobrovolnictví – Dominik, který se věnuje i nadále organizování florbalové federace vozíčkářů a příležitostně vypomáhá jako dobrovolník v Parapleti. Bára, která je i nadále aktivním členem Junáka. Blažena je také nadále členem ve Skautu. Josefína jako jediná stihla zažádat (ostatní neměli už možnost nebo nezažádali) o grant na projekt Follow up, který momentálně vytváří a zároveň se věnuje činnosti s prostitutkami v divadelním souboru Rozkoš při neziskové organizaci Rozkoš bez rizika, kde maluje kulisy a jinak vypomáhá. Andrea si zažádala o grant, který dostala a sama si organizuje fotografickou putovní výstavu po ČR o palestinské kultuře. Prostřednictvím výstavy také šíří myšlenku dobrovolnictví, programu EVS a pochopitelně z grantu nemá finanční odměnu za tuto činnost. Růžena byla jako dobrovolník v Turecku na workcampu a vzhledem ke zkušenostem z EVS tam nakonec pomáhala i vedoucím workcampu. Z toho vyplývá, že většina účastníků (sedm z osmi), kteří se věnovali dobrovolnictví, se mu po absolvování EVS věnuje nadále, i když někteří v jiných činnostech. Ze čtyř informátorů, pro něž to bylo první setkání s dobrovolnictvím, se nikdo po návratu domů nezapojil do dobrovolnictví aktivněji (kromě Conve a Tamjdemu).

9.4.2. Motivace a očekávání

Motivace

Pro většinu informátorů, devět ze dvanácti, to byla první zahraniční zkušenost delší než šest měsíce. Informátory vedla hlavně touha jet do zahraničí „na zkušenou“, poznat nové lidi, kulturu s důrazem na jazyk „*Taková ta touha poznat něco jiného, žít v jiné zemi a zdokonalit si jazyk – prostě vypadnout pryč*“, Pheobe či „*...chtěl jsem se dostat na delší dobu z mého prostředí, chtěl jsem poznat, kdo jsem, jaké mám vlohy, poznat nový kraj a nové lidi*“, Bořivoj a „*...Chtěl jsem si zjistit, jestli dokážu být soběstačný. Ocitnout se v úplně cizím prostředí to pro mě byla taková výzva. Ve spojení s dobrovolnictvím to bylo výborné*“ uvádí Dominik. Jediná Lída uvádí ve svých motivacích i myšlenku projektu EVS.

V důvodech a motivacích proto Josefína, Andrea a Růžena, které již byly v zahraničí déle jak půl roku, neuváděly potřebu nějakého osamostatnění či vyzkoušení si, zda na to člověk má žít v cizím prostředí. Pro Růženu (Island) a Andreu (Palestina) byla hlavní motivace země, její specifika a kultura, kam by se za normálních okolností nepodívaly. Josefína chtěla zemi, která se odlišovala od Dánska, kde před tím studovala „*Jak jsem byla v tom Dánsku, tak jsem byla v té studené zemi, tak jsem chtěla trochu udělat něco pro sebe, chtěla jsem být v jižní zemi, u moře*“.

Srovnání s mini sondou

Ve srovnání se sondou u Jitky Štěpánkové z předodjezdového školení se ukazuje jistá u mých informátorů většinová podobnost. Ze sedmi hlavních motivů se většina potvrdila, ale pouze jedna se nezdála u mých informátorů tak výrazná, vlastně chyběla. Jedná se o 4. motiv – Chci být někdy prospěšná/ý, chci pomoci, tuto motivaci zmiňovala jediná Lída, a to ve spojitosti s myšlenkou EVS. Je to základní myšlenka, na které stojí dobrovolnictví a u EVS informátorů chyběla... Kategorie, která se však vůbec neobjevila je motivace, kdy má dobrovolník v hostitelské zemi partnera.

Očekávání

Jaká měli moji informátoři očekávání, než odjeli na EVS? Kupodivu většina z nich bleskově uváděla, že neměli žádná očekávání „...*Já jsem nic nevěděla, šla jsem do toho po hlavě. Vůbec jsem neřešila, jaké to bude, až tam budu, jestli se mi bude stýskat nebo jak to udělám s tím, že neumím italsky. Fakt jsem se prostě jen rozhodla, že jedu a že to bude super a v tom jsem žila. V podstatě jsem si to nepředstavovala. Řekla jsem si, že poznám spoustu nových lidí a tak a ani mi nešlo o tu práci – prostě jen mít nějakou zkušenost v zahraničí. Nebyl to vůbec můj vysněný projekt – prostě mi přišlo, že je to něco neutrálního*“ Lola. Z čehož vyplývá, že po chvíli uvažování očekávání trochu specifikovala a to se stalo i u ostatních. To by se dalo vysvětlit tím, že projekty jsou v databázi popsány abstraktně a ještě v cizím jazyce (nejčastěji AJ či jazykem dané země), což může zapříčinit, že je těžké dopředu si něco konkrétně představit, jak uvádí Lola: „*Ono to bylo hrozně obecné, takže v podstatě něco jako „helpdesk“, že pomáháš lidem z města, kde jsi, hledat podobné projekty jako je EVS nebo výměna mládeže a podobně.*“, nebo Martin: „...*oni mi tam toho napsali docela málo a řekli mi, že tam budu pracovat v té realitce, že tam mají zájezdy do zahraničí a tohle se mi líbilo.*“ Růžena a Josefína doplnily, že si představovaly, že budou více zaměstnány, ale měly hodně volna. Dva

informátoři měli podle svých slov jasnou představu, co budou dělat a ta se jim i naplnila – Dominik, Pheobe. Je zajímavé, že to jsou ti dva, kteří v zemi (Německo) po skončení projektu několik měsíců zůstávali a byli s projektem velmi spokojeni. To by mohlo velmi souviset s jejich předcházející činností, kterou vykonávali jako dobrovolníci. Oba vybírali projekty, při nichž by mohli pokračovat či prohlubovat svoje znalosti a nešli tak do úplně neznámé činnosti. Jasnou představu, co bude dělat, měla hlavně Andrea, jelikož měsíc před projektem se se svým EVS koordinátorem jela přímo podívat do té organizace na tzv. úvodní plánovací návštěvu. Jasnou představu, která se nesplnila, měl také Bořivoj - očekával, že bude vést kroužky práce s papírem a se dřevem v dětském domově, což se nepodařilo dle jeho představ: *„Když jsem chtěl udělat ty kroužky, tak to nešlo v té rodině¹, protože tam byly 2 místnosti. V jedné se spalo, a v druhé byly lavice, větší prostor na hry a jedlo se tam. Ale když jsem tam s dětmi chtěl něco dělat, tak ony neměly dobrou koncentraci, vydržely zhruba 15 minut a pak už šly dělat něco jiného a různě se tam navzájem rušily. Takže to prostředí nebylo dobré na jakoukoliv činnost. Takže jsem chtěl nějakou místnost. Zašel jsem za ředitelkou a ta říkala, že má nějakou místnost, ale že teďka nemá čas, tak ať se stavím příští týden. Stavil jsem se další týden a ona říkala – jo, ta místnost bude, ale až zítra. Takhle to pokračovalo asi 2 měsíce a vzdal jsem to. Já jsem tam musel chodit každý den, jinak bych s těmi lidmi nic neudělal, tam to nefunguje jako u nás v Evropě. Jak jsem to už skoro vzdával, že to nebude, tak mi říkala, že přijde nějaký pán a bude tam mít kroužek s lodí, ale za týden mi řekla, že umřel, takže z toho nic nebude. Prakticky tam nebyla žádná vnější podpora ze strany těch pracovníků. Takže jsem se zaměřil na to pomáhat při těch už stávajících kroužcích nebo si tam sám něco vymyslet s papírem, ale jinak, že bych tam rozjel nějakou aktivitu, co jsem sám plánoval, tak to bylo zhola nemožné.“*

9.4.3. Reflexe přínosů dobrovolníky

Dalo by se říci, že dobrovolníci se na EVS naučily dovednosti jak po pracovní a praktické stránce specifické pro každý projekt, jelikož je každý projekt o sobě velmi specifický Monika – pokládání travnatých koberců, Josefína – hraní v divadle, obsluha v baru, Dominik – běhání po schodech, Lola – vysílání v rádiu apod.

A za druhé se dobrovolníci naučili i určitým dovednostem na poli neformálního vzdělávání a osobnostního rozvoje (což je i filosofie projektu

---

¹ Rodině se dle Bořivoje říkalo skupince dětí, které spolu bydlili a střídali se v péči o ně 3 vychovatelé, dopoledne, odpoledne a jeden přes noc.

EVS) jako je tolerance a trpělivost např. jak se domluvit a pracovat s lidmi kteří jim nejsou dvakrát sympatičtí, samostatnost, jak popisuje Bára: *„Tím, že jsem tu bez rodičů, tak mi to dalo určitě hodně v tom plánování, vaření a takové té samostatnosti. A potom vyjednávání s lidmi, protože jsem spíše ten typ, co se bojí zvednout telefon nebo někde vyřizovat něco na úřadech. Říkala jsem si, že když jsem to zvládla tady v cizím jazyce, tak to pro mě nemůže být problém už doma. Takže v tomhle byl asi ten posun a hlavně v té samostatnosti. Ne, že bych byla teď super průbojná, ale rozhodně se to zlepšilo.“*

Vyrovnaní se s osaměním

Se samostatností se pojí i přínos ve formě vyrovnat se a naučit se žít sám, s čímž se potýkali nějakým způsobem všichni dobrovolníci, jak popisuje Lída: *„Naučila jsem se hodně být sama se sebou, ne ve smyslu se o sebe postarat, to by nebyl problém, ale tak jako vyjít sám se sebou. Protože, ačkoliv tam ty lidi máš, tak jsi hodně času sám. Naučila jsem se nevzpírat se určitým danostem, prostě nemůžu ty lidi předělat, a jestliže mi nerozumí, tak ne ve smyslu jazyka, ale protože jsou jiní. A ačkoliv je ten jazyk úplně jiný, tak v zásadě se lidi hrozně podobají, tak je možný si s nimi velmi rychle rozumět, pokud, když to řeknu tak jako lidově, jste stejný krevní skupiny. Strašně se mi líbilo to mezinárodní prostředí, co se týče kultury, náboženství...“* to se hodně odráželo i ve výpovědi Pheobe, která na otázku, jak trávila volný čas, odpovídala: *„to bylo taky docela zajímavé, jakoby taková zkouška, jestli se dokáží zabavit ve chvíli, kdy nikoho neznám, je to tam úplně nové a mám spoustu volného času. Takže jsem volný čas trávila, jak se dalo. Ze začátku jsem chodila po městě. Ono se to proměňovalo, jak jsem se začala seznamovat s lidmi. Ze začátku to nebylo nic moc, hodně jsem si četla, byla jsem doma na internetu, vařila jsem, pekla, hrála jsem na flétnu...“* a později se k tomuto tématu v rozhovoru vrací: *„...to, že jsem bydlela v podstatě sama celou dobu, že jsem se sama musela zabavit...“* tato osamocenost by mohla souviset s tím, zda dobrovolníci bydleli či v projektu pracovali s více EVS dobrovolníky. Většina – sedm informátorů bydleli sami a opravdu se u pěti informátorů v přínosech vyskytují prohlášení jako: být sám se sebou, vyjít sám se sebou, umět se zabavit... u koho se to nevyskytuje je Martin a Andrea. U Martina by se to mohlo vysvětlit tím, že buď bydlel na koleji či ubytovně pro mladé, kde se hodně stýkal s cizinci – studenty, ale v podobném prostředí na ubytovně či koleji pro mladé se pohybovala jak Katka tak Pheobe, ale ony popisují samotu. Také by to mohlo být tím, že si Martin po čase našel přítelkyni, ale to není pravidlo, jelikož i jiní si našli během projektu partnery.

U Andreji to lze interpretovat tak, že ona naopak neměla moc času, kdyby byla sama, protože bydlela v rodinách jako člen rodiny a na veřejnosti se většinou musela pohybovat s doprovodem: „...já jsem bydlela přímo s arabskými rodinami, vždycky po 3 měsících se střídali a opravdu se ke mně chovali jak ke členovi rodiny, takže sem se tam nějak osaměle necítila... musela jsem se tedy hodně přizpůsobit a omezit, nebezpečné bylo pro mě chodit sama po ulicích, obzvlášť, když se setmělo. Za prvé by se mi mohlo něco stát a mohlo by se o mně i o institutu špatně mluvit, jakože „taková neslušná tady chodí sama po městě“ atd. Takže ty možnosti volného času byly opravdu limitované, není to země, která by nějak podporovala sport, kde by byli nějaké možnosti vyjít si do přírody nebo se scházet se stejně starými lidmi. Většinu toho volného času jsem tedy trávila s těmi hostičími rodinami, byli jsme doma, navštěvovali jsme příbuzné, čas od času byla nějaká rodinná oslava nebo svatba, takže všude mě brali sebou. Nebo jsme po večerech koukali na televizi, povídali si a také vařili...“

Evropská identita

Další zajímavá informace, která vyplynula z rozhovorů, bylo uvědomění si identity v rámci Evropy, jaké si evropanství, euroobčanství či multikulturality – o tom se zmiňuje Lída, Bára: „...dalo mi to větší rozhled... protože v té Paříži jsou opravdu lidé z různých kultur... než udělám nějaké rozhodnutí o někom, tak o tom musím určitě víc přemýšlet a ne hned každého odsoudit nebo zkritizovat.“ Blažena mluví o tom, že je: „...jsem taková více evropská a cítím více tu evropskou integritu, o které se stále mluví...“. Ema a Pheobe o tom mluví hlavně v souvislosti, že se nyní nebojí pomoci cizincům, když je osloví „...když potkám nějaké cizince, tak se jich nebojím, protože jsem taky byla někde cizinec a mám pocit, že jsem spíš Evropanka než jen Češka, že jsme všichni jedna rodina. To jsem se musela naučit a to využívám.“ (Pheobe).

Na druhou stranu i Andrea také mluví o tom, že se cítí jako Evropanka, ale nežli v nějakém pocitu sounáležitosti, tak spíše ve smyslu evropské identity, která jí vymezovala vůči arabské kultuře. Během svého pobytu prošla revizí vlastních hodnot, uvědoměním si toho kdo je, což bylo hodně ovlivněno tak odlišným prostředím: „Já jsem si tam hrozně moc uvědomila, co to pro mě znamená být Evropanka, nebo upevnit si tu svoji identitu a umět si za ní stát. Obhájit si některé svoje postoje a ta Palestinská společnost není společnost individualistická, zatímco naše je. Tam je ta společnost velice konzervativní, náboženstvím ovlivněná a má úplně jiná pravidla morálky, než máme my. Když tam člověk byl, tak mu ten

jejich životní styl, který je pro ně automatický připadal zvláštní a člověk pak začal nahlodávat ty postoje. Jestli je to správný, jestli my v Evropě nejsme nějak divní nebo třeba špatní, nemají oni něco lepší, není pravda něco na té jejich kritice, kterou oni mají vůči nám atd. To byl asi několikaměsíční myšlenkový zápas sám ze sebou a výsledek je, že jsem si opravdu více vědoma, kdo jsem, že jsem hrdá na to, že jsem Evropanka a mám možnost svobodné volby. Umím si obhájit víc to, co dělám a nestydím se za to...“

Jazyková bariéra

Velkým přínosem byl pro všechny informátory jazyk, ať už se jednalo o zlepšení vyjadřovacích schopností (angličtina, němčina, francouzština) či naučení se základů zbrusu nového jazyka (islandština, řečtina, italština, arabština a ruština). Všichni popisovali komplikace s jazykem, které měli v prvních měsících, ale nejvíce se tato bariéra asi objevila u dvou informátorek Loli, Blažena, které přijeli s malými či žádnými jazykovými znalostmi, ostatní informátoři měli základy angličtiny či jazyka, kterým se na místě mluvilo. Lola a Blažena se musely soustředit na jazyk, bylo pro ně těžké se vyjadřovat. Lola uvádí v popisu svojí návštěvy během EVS v Čechách toto: „...Byla jsem strašně šťastná, že můžu mluvit česky a vyjadřovat se jako člověk...“. Blažena to popisuje takto: „...*strašná sranda byla, když třetí den, co jsem tam byla, tak jsem prostě šla spát asi v dvě hodiny odpoledne, protože jsem byla fakt unavená, bylo to tou angličtinou, ale pak se to nějak převrhlo a už to bylo v pořádku...*“ později se k tomuto tématu během rozhovoru vrací v souvislosti s návratem do ČR, těšila se „...*na češtinu, na jednoduché vyjadřování se, hlavně pocitů. S tím jsem měla problém, vyjadřovat pocity v angličtině. Nedá se říci, že bych se na to vyloženě těšila, ale bylo fajn na jednu stranu žít zase ten život, který člověk zná, který chtěl nebo měl. Na jednu stranu to byla nuda, kvůli čemu odjel, ale na druhou stranu to bylo taky fajn.*“

9.4.4. Návrat

Hodně se mezi dobrovolníky a i na mid-termu a ponávratovém školení probírá téma návratu. Většina dotazovaných nevyjadřovala nějaké významné problémy, což mohlo být způsobeno, že už jsou zpět v Čechách, dokonce dvě informátorky uvedly, že to bylo „...*Jako kdybych se vrátila po víkendu, všechno bylo stejné, nic se doma nezměnilo...S kamarády jsem se*

sešla, podívali jsme se na fotky, něco málo jsme si popovídali, jak bylo, co bylo a šlo se dál. Šli jsme spolu na nějakou akci, měli jsme ten samý život, co byl.“ Blažena nebo Růžena uvedla, že návrat probíhal „...snadno, ono se tady v podstatě nic nezměnilo. Jak jsem přišla do hospody vlastně ještě předtím Německem, tak jsem tam přišla po Islandu a byli tam furt ti samí lidé. Takže bylo docela lehký se zase znovu zaintegrovat.“ Zatímco 2 informátorky to tak lehké neměly, Josefina líčí, že „...když jsem se do Čech vrátila po dvou letech s těmi přestávkami, tak jsem zjistila, že se tu necítím jako doma. Což mám do teď, že jsem ztratila pocit domova a to mě mrzí... a do teď nevím, kde ho mám...“ podobně popisuje návrat Pheobe „...cítila jsem se tu jako cizinec. Jako co tu dělám, vždyť tady nemám to svoje místo a najednou ho tu musím znovu hledat. Hrozně mi právě pomohlo, že jsem se setkala s dalšími dobrovolníky, kteří se také vrátili...“. Určitě to souvisí s tím, že tyto dvě informátorky jsou zpět pouze pět měsíců a mají celou zkušenost čerstvě v paměti. Tím pádem by to měla popisovat i Lola, ale u té se dramatické líčení návratu do života v Čechách podle ní vyhnulo. Určitě by to mohlo souviset s tím, že tu na ni čekal přítel.

Vztah s rodiči

U většiny informátorů se také objevovala souvislost mezi tím, že rodiče neprojevovali pochopení, aby jejich děti odjely, ale zároveň se díky tomu jejich vztah s rodiči upevnil. Například Lola uvádí „...Protože jsem odjela ještě před dokončením školy, tak ty vztahy byly napjaté. O rodinných vztazích bych mohla povídat asi dva dny v kuse, ale řekla bych, že to nebylo ideální... to byl takový boj mezi mnou a rodiči, protože oni měli pocit, že jsem dospělá a měla bych se o sebe postarat a já jsem na nich v podstatě byla pořád závislá tím, že jsem ještě studovala a protáhla jsem si to o dva roky. Takže oni pak na mě byli pyšní, to asi všichni rodiče. Jako řekni nám něco italsky a co tam děláš. Ale úplně se to srovnalo až ve chvíli, kdy jsem se osamostatnila tím, že jsem si našla práci.“ Také Růžena uvádí změnu ve vztahu k rodičům: „Když jsem ohlásila, že jedu, naši mě samozřejmě nepodporovali, dost mi za to vynadali. Já teda byla doma jen těch 14 dní, takže se to nestačilo vyostřit, ale vím, že byli našťvaní a že to nebylo úplně v pohodě. Ale pak zase, když jsi pryč takhle dlouho, tak si začneš vážit toho, že máš dceru a já si začala vážit, že mám tam někde v Čechách rodiče. Často jsme si volali a bylo to fajn. Myslím, že tím Islandem i Německem se vztah s našima vylepšil.“

Výjimkou je Josefina, kde se naopak zhoršil, jak výše popsala, což by mohlo být způsobeno délkou pobytu, dva roky je dlouhá doba. Určitě je nasnadě otázka, proč rodiče obecně negativně přijímají fakt, že jejich děti

odjedou na EVS. Domnívám se, že by mohlo jít o dědictví komunismu, vystudovat, pracovat, založit rodinu, mít děti... nějak v tom konceptu chybí tato doba pro poznávání sama sebe, rodiče neměli tu možnost, nevědí kam to zařadit, většinou do kategorie „flákání: nehledě na termín dobrovolnictví.

Kamarádi v ČR

At' už informátoři komentují svůj návrat dramaticky či nikoliv, tak z výzkumu vyplynulo, že většině kamarádi ubyli, buď ztratili kontakt, jak říká Růžena „...*Tady v Praze to bylo trochu obtížnější, protože ti lidi už zmizli z fakulty, což byl takový ten největší okruh přátel, taky většinou zůstali někde na Sokratech nebo někde v zahraničí, takže tady jsem si začala budovat poměrně novou síť i z těch kolegů a kolegů na škole a tak. Ale jinak ve Znojmě, odkud pocházím, tak to bylo jako bych nikde ani nebyla.*“ či Martin „...*ne se všemi jsem tolik v kontaktu, jako před odjezdem...*“ či si s kamarády nerozumí. Nepochopení ze strany kamarádů souvisí i s tím, že se tu nic nezměnilo, kamarádi se většinou nezměnili, ale informátory posunulo EVS do jiné roviny, a proto si už s nimi tolik nerozumí, jak uvádí Josefína „...*se spoustou kamarádů si už nerozumím nebo si nemám co říci, protože oni jsou stále tady a moc je nezajímá, jak nikam neodjeli...já mám více kamarádů v zahraničí, tak si v Praze nepřipadám jako doma. A nepřišlo mi, že jsem jim chyběla. Přijela jsem domů a bylo to úplně stejné jako před tím půl rokem, ty samé problémy, máslo už stojí 50kč.*“ Pheobe to popisuje podobně: „*U kamarádů byl jediný problém, že některým právě bylo hrozně těžké zprostředkovat, co jsem si tam prožívala a vysvětlit jim, že se najednou tady cítím jakoby cize. To nebylo jednoduché. Oni mě brali jakože jsem zpátky, že to je dobré, ale nebrali, že jsem se za tu dobu mohla změnit, takže jsem musela projít spoustou rozhovorů, kdy se to všechno osvětlovalo, ale takoví ti nejlepší kamarádi to stejně pochopili.*“. Jak by někdo mohl namítat, mohlo by to mít souvislost s tím, že se tyto informátorky vrátily relativně nedávno, ale i Dominik popisuje posun vzhledem ke kamarádům v ČR: „...*chyběli mi dobří lidi. Viděl jsem ty lidi úplně jinak, když jsem se s nimi začal bavit po EVS, pochopil jsem nějaký ten jejich smysl života. Nebudu mluvit s člověkem, kterej tady existuje jen kvůli tomu, aby si koupil úplně nový telefon, novou kabelku a tak.. ale dělat něco pro to okolí, pro ty ostatní, nějakým způsobem tady za ten život něco udělat, vyždímat ten život.... aby až třeba umřu, aby ty lidi věděli, kdo jsem byl „byl to dobrej člověk, oukej, dělal tohleto, tohleto, byl to dobrej člověk, vemte si z něho příklad“ třeba, to mi tady trochu chybělo, nebylo to ono. Ten florbal mě naplňoval...*“

Tady už se začíná ukazovat i změna náhledu na život, kterou popisuje i Pheobe: „*Vlastně, ať dělá člověk, co dělá, tak je to strašně důležité, a nemám to nějak odstupňované, že by nějaká práce byla lepší jiná horší, že když někdo nemá vysokou školu, tak že je horší nebo lepší, což jsem si myslela již předtím, ale zkušeností EVS se mi to ještě více utvrdilo, jak jsem měla možnost poznat lidi ze spousty oblastí, které bych v Praze asi nepoznala. Že jsme si všichni rovni a tak.*“

9.4.5. Změna po EVS

Pro většinu účastníků bylo EVS vytržení z života, ze stereotypu, někdy až nudy. Jediné, kdo to tak nepocit'ovaly, byla Josefina, která byla již druhým rokem „na cestách“ a Růžena, která před pobytem na Islandě byla půl roku v Německu. Lola to v popisu na návrat uvádí, že se těšila „...*Na ten život tady – že budu ve svém, v Čechách, v Praze a tak.*“ Ale přiznává, že „...*po cestování obecně se mi stýská, člověk má při něm pocit, že je takový akční.*“, Bořivoj to popisuje takto „...*jak jsem pracoval ten rok, tak jsem si připadal strašně otupělý, nic se neděje, pořád chodíš do práce... pořád ti samí lidé a stejné dialogy. Bylo to takové strašně monotónní. Takže tím, jak jsem jel do Ruska, tak se ta monotónie absolutně přetrhla. Začal jsem každý den dělat něco jiného, poznával nové lidi, nové prostředí a kulturu. Takže mě to nastartovalo a vyhodilo mě to z toho stereotypu*“.

Profesním život či kariéra

V jakém stádiu svého života se rozhodli pro EVS? Jedni, kteří přerušili svá studia na VŠ, si potřebovali dát pauzu, uvědomit si co chtějí atd. – Lída, Bára, Ema. Pro většinu účastníků však EVS znamenalo jakýsi mezistupeň, kapitolu či přechod v jejich životě. Pro ty to byl, buď přechod

- 1) **od studií do pracovního procesu** – Andrea, Blažena, Dominik, Lola, Martin, Růžena či
- 2) **naopak začali po EVS studovat prezenčně na VŠ** – Pheobe, Bořivoj a Josefina.

Konkrétně přímý vliv mělo EVS, jak ho popisují informátoři vlastními slovy, na Andreu, která se až po zkušenostech v Palestině, rozhodla psát disertační práci o palestinské identitě a tradiční kultuře. Bořivoj se během svého pobytu v Rusku rozhodl zkusit studia na vysoké

škole, kde nyní studuje. I Pheobe to pomohlo, aby se rozhodla jít studovat Česko-Německé vztahy. Ema začala po návratu pracovat v kavárně, kde se snaží zaměstnávat lidi s mentálním postižením.

Uvědomění si domova

Dobrovolníci si hodně uvědomovali, že ČR je pro ně domov. Porovnávali a popisovali cizince s Čechy. Ve většině případů cizinci z těchto srovnání vycházeli jako vstřícní a otevření a přátelští na rozdíl od Čechů. Ale i tak se rádi vraceli domů. Byla to pro ně skvělá zkušenost, ale asi polovina účastníků uvedli, že už by asi nikam nejeli. EVS je pro ně uzavřenou kapitolou života. Jako třeba Ema, která si začala více vážit rodiny, přátel a myslí se, že už nikam nepojede. Podobně Lola: „...zjistila jsem, že bych se nechtěla natrvalo odstěhovat do ciziny a že jsem tady ráda a že cítím, že tady je můj domov. Vrátit bych se tam nechtěla, protože to už mám jako uzavřenou kapitolu...“ podobně Bára prohlašuje: „...neříkám, že u nás je to lepší, ale myslím, že to není tak špatný. Tím že jsem zažila tohle, tak jsem ocenila, jak to vládne u nás. Ale časem jsem to město prohlídla. Jela sem tam s nadšením, že pojedu do Paříže a ke konci už sem to prostředí neměla ráda...“ Lukáš také: „...dozvěděl jsem se, že bych ČR déle jak na půl roku neopustil, protože tady jsem se narodil, tady se mi strašně líbí, a i když se mi v Německu líbilo, tak je to jiné a nechtěl bych tam žít. Tady mám známý, rodinu a tak.“ Andrea: „...nechci tím devalovat pobyt tam, mě se tam také líbilo, ale prostě sem si říkala, že tady něco končí, jsem ráda, že jsem něco takové prožila, bylo to dobré pro mě i pro mě, ale teď prostě jedu sem a těším se. Tyto výsledky se mohou interpretovat tak, že se jedná o účastníky, kteří neměli, kromě Andreji, zkušenost s delším zahraničním pobytem. Andrea měla specifikum v kultuře, která byla tak odlišná a náročná zvláště pro ženu. Jiná interpretace je, že ti, kteří neuváděli důraz na zázemí v ČR a kteří jeli do zahraničí poprvé jako Lída, Pheobe, Dominik, Blažena a Bořivoj byli nadmíru spokojeni s projektem nebo si tam našli výborné kamarády.

9.4.6. Hodnocení projektu EVS dobrovolníky

Ne všem účastníkům se EVS projekt vydařil po všech stránkách (ať už pracovní, praktické či osobní). Ale i ti, kteří byli spokojeni s projektem jako celkem, připouštějí, že osobně znali jiné dobrovolníky EVS, kterým

projekty tak úplně nefungovaly. Tudiž jsou si vědomi, že ne všechny projekty EVS fungují, tak jak by měly. Navzdory těmto výhradám se však všichni do jednoho shodují, že EVS je skvělá myšlenka a vřele ho doporučují „...*je to zajímavá zkušenost pro mladé lidi, kdybych měl tu příležitost tam zase jet, tak bych určitě neváhal. Doporučil bych to lidem, kteří nevědí, co po střední škole chtějí dělat nebo ti co udělají VŠ a nevědí, jestli chtějí pracovat...*“ (Martin). Někteří měli samozřejmě jisté výhrady, ale přesto ho doporučovali „*Je to hodně dobrý projekt, dobrý nápad, ale chybí kontrola nad existujícími projekty. Protože během těch školení v Řecku jsem zjistila, že z asi padesáti projektů fungují dobře jen tři. A to fakt nepřeháním. Ale třeba ve Španělsku je to, to samé. Přesto si dobrovolníci nestěžují, jsou rádi, že jsou mimo domov, že nemusejí nic dělat, mohou mít party každý den. Třeba v tom mém projektu to všem vyhovovalo, akorát já a jeden kluk jsme chtěli něco dělat, ale ostatní si užívali a říkali, „co si stěžuješ, můžeš plavat, ležíš si, večer jdeš do baru“.* Je to pěkné, ale přijde mi zbytečné za to utrácet peníze, když pak vidím, že někde je fakt nedostatek peněz.“ (Josefina)

Co se týče spokojenosti s projektem jako EVS celkem, tak z rozhovorů vyplynulo, že vyloženě plně spokojeni byli pouze 3 informátoři, z toho dva po skončení projektu v zemi zůstávali. Ostatní se vyjadřují, že projekt jejich očekávání splnil, či je naplnil po osobní stránce. Naplnění z projektu po osobní stránce popisuje ještě Josefina, Bára, Lola a Růžena. Vyloženě zklamaný po pracovní stránce byl Bořivoj, který zřejmě otázku pochopil pouze na projekt po pracovní stránce a ne EVS jako celek, jelikož tam chtěl zůstat déle, protože si vytvořil osobní zázemí (místní kamarády, EVS přítelkyně) a podle jeho slov se začínal i trochu rozvíjet projekt, „*Po tom půl roku se člověk teprve aklimatizuje a dostane se do toho. Moje ruština byla už dobrá. Začalo jaro, že by se s těmi dětmi dalo dělat i něco venku. Jako i v zimě jsme byli venku, na běžky nebo jezdili na kluzišti, ale pořád to bylo takové svázané. Ale v tom létě by to bylo lepší, už by tam jezdili i jináč dobrovolníci třeba víc ty ruští. Takže by se ten projekt fakt jako rozjel v pravém slova smyslu, ale já už jsem musel pryč. Takže mě to strašně mrzelo.*“

Úplně jinak než chtěla, se splnila očekávání Emě, která by už tuto zkušenost neabsolvovala. V rozhovoru popisuje, jak pro ni bylo odloučení od rodiny a přátel velmi těžké a v kombinaci s tím, že se v Anglii nestýkala v první polovině (nevyskytovali se) s žádnými vrstevníky, tak to pro ni bylo těžké. Po pracovní stránce se jí projekt líbil.

Lze konstatovat, že díky tomu, jak projekt EVS není strukturován pouze na jednu – pracovní - stránku, ale mísí se v něm jak rozměr osobnostního rozvoje, neformálního vzdělávání a osobního života. To znamená, že i když s projektem po pracovní stránce nebylo spokojeno 5

informátorů, tak i přesto hodnotí svůj projekt EVS kladně, jelikož jde i o osobní rovinu a neformální učení. Proto všichni doporučují a chválí EVS program jako celek.

10. Závěr

Ve své práci jsem se nažila o zachycení reflexe zkušeností mladých lidí, kteří se jako dobrovolníci zúčastnili projektu Evropská dobrovolná služba. Cílem práce bylo představit dobrovolnický sektor, zakotvit do něj program EVS a zjistit, jakou zkušenost si dobrovolníci z programu odnesli.

V teoretické části jsem se snažila vytyčit cíle bakalářské práce. Představila jsem program EVS a jeho zasazení do evropského programu Mládež v akci, kde je EVS druhou dílčí akcí v rámci pěti akcí programu. Dále jsem stručně představila studijní práce, které se věnovaly dobrovolnictví či programu EVS. Snažila jsem se zasadit dobrovolnictví do kontextu neziskového sektoru a občanské společnosti. Věnovala jsem se stručnému představení dobrovolnictví, definic dobrovolníka, sledovala jsem historický vývoj dobrovolnictví. V kapitole o motivacích k dobrovolnictví jsem představila pojetí motivací od několika autorů, ale podstatným poznatkem bylo, že motivace je u dobrovolníků postavena na reciproční bázi. Nakonec jsem se věnovala představení přínosů, které dle výzkumů pro dobrovolníky z jejich činnosti plynou.

Druhá část práce je postavená hlavně na výzkumu, který jsem provedla prostřednictvím rozhovorů s dvanácti informátory.

Shrnu-li poznatky, které z analýzy rozhovorů s informátory vyplynuly, mohu konstatovat, že dobrovolníci chápali dobrovolnictví v rámci definic podobným definicím v literatuře, a i oni zmiňovali i určitou reciprocitu. Také si byli vědomi i části finančního zabezpečení EVS, tudíž vyslovovali pochybnosti o tom, zda je vlastně dobrovolnická služba dobrovolnictvím v pravém slova smyslu.

Jelikož byla účast na programu EVS pro většinu informátorů prvním dlouhodobým pobytem v zahraničí, uváděli většinou jako hlavní motivaci touhu odjet do zahraničí, poznat nové lidi, kulturu a jazyk. Značnou roli také hrála potřeba osamostatnění či vytržení se ze stereotypu. Motivace a důvody k odjezdu se ve velké míře shodovaly s výsledkem „mini“ sondy Jitky Štěpánkové (v kapitole 7.5.). Pouze jediný bod z předchozího výzkumu J. Štěpánkové můj výzkum nepotvrdil – totiž motivaci „Chtít jet někam pomáhat“. Tato motivace ve výpovědích informátorů zcela chyběla, ačkoli je u dobrovolnictví zcela základním prvkem. Proto se znovu naskytá otázka je EVS dobrovolnictví?

Z hlediska přínosů dobrovolníci zmiňovali jak praktické dovednosti, které se naučili během projektu, tak věci co se týkající se osobnostního rozvoje, jako je trpělivost, tolerance, samostatnost. V rámci tohoto tématu

také ti, kteří byli na projektu sami (projekt byl jen pro jednoho dobrovolníka), zmiňovali určitý pocit osamění, se kterým se museli naučit pracovat. Dalším přínosem programu bylo pro některé uvědomění si identity v rámci Evropy – identity, kterou snad mohou spolu s některými svými informátory nazvat „evropskou“ identitou.

Jak vyplynulo z analýzy, tak je EVS vlastně taková zastávka či můstek v životě mladých lidí, jelikož většina z nich po absolvování programu začala pracovat (jednalo se hlavně o ty, kteří dostudovali vysokou školu) či naopak začali studovat vysokou školu (ti co odjeli po střední škole či pracovali po střední škole). Ve zbytku případů bylo EVS něco jako pauza ve studiu, během vysoké školy. Celkově se ale zdá, že EVS posunulo ty, kteří se projektu účastnili, dále. Polovina z informátorů si i uvědomila, že by již nikam nechtěli odjet, jelikož si uvědomili, kde mají domov. Většina účastníků dokonce uváděla, že jim dlouhodobý pobyt v zahraničí pomohl upevnit vztah s rodiči. Na druhou stranu informátoři uváděli ztrátu kamarádů a to i vlivem toho, že je EVS posunulo někam „na jinou rovinu“, kdežto jejich kamarádi a známí zůstali stejní.

V rámci hodnocení úspěšnosti projektů nebyla asi polovina účastníků zcela uspokojena. Projekty nemají jen stránku pracovní, ale i soukromý život a osobnostní rozvoj. V některých případech se stávalo, že pracovní stránka úplně nefungovala, ale to se právě kompenzovalo osobním rozvojem či soukromým životem. Díky tomu se všichni informátoři shodují, že program EVS má budoucnost a je postaven na dobré myšlence, tímto ho vřele doporučují ostatním – na druhou stranu se ale ukazuje, že primární zkušeností pro mé informátory není ani tak samotné dobrovolnění, ale spíše dlouhodobý pobyt v zahraničí.

Z rozhovorů vyplynulo, že pro většinu informátorů nebyl program EVS první zkušeností na poli dobrovolnictví. Dobrovolníci, kteří provozovali dobrovolnickou činnost před EVS se jí věnují nadále.

Ačkoliv se mi podařilo na řadu otázek během svého výzkumu odpovědět, jiné otázky se vynořily. Za nejožehavější otázku považuji, zda je EVS skutečně ještě dobrovolnictví, pokud jsou dobrovolníci finančně zajištěni a v motivacích neuvádějí, že chtějí jet pomáhat. Vytratil se tedy z EVS základní stavební kámen dobrovolnictví? Zajímavý by mohl být i výzkum, který by sledoval, prvky, které ovlivňují kvalitu projektů EVS. Naštěstí, navzdory neúplnému fungování projektů po pracovní stránce, jsou dobrovolníci s EVS programem spokojeni. Ten je koncipován tak, že jeho filosofie neleží jen na pracovní stránce, ale i na procesu osobnostního rozvoje, který u všech účastníků v nějaké podobě proběhl.

11. Literatura a použité zdroje

Použitá literatura:

Bolzano, B. (1951): *O pokroku a dobročinnosti*. Praha: Vyšehrad

Dekker, P., Halman, L. (2003): *The Values of Volunteering*. New York: Kluwer Academic / Plenum Publisher

Dohnalová, M., Malina, J., Müller, K. (2003): *Panoráma biologické a sociokulturní antropologie*. Brno: CERM

Frič, P. (2001): *Dárcovství a dobrovolnictví v České republice*. Praha: NROS, AGENS

Frič, P., Goulli, R. (2001): *Neziskový sektor v České republice*. Praha: Eurolex Bohemia

Hendl, Jan (2005): *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál

Geertz, C. (2000): *Interpretace kultur: vybrané eseje*. Praha: Slon

Kolektiv ČNA Mládež (2003): *Stručný průvodce českého mentora Evropské dobrovolné služby*; Praha: ČNA.

Kulíšková, Š. (2003): *Jak se stát dobrým mentorem*; Praha: ČNA

Miles, M. B., Huberman, A. M. (1994): *Qualitative data analysis : an expanded sourcebook*. 2nd ed. Thousand Oaks : SAGE Publications

Petrusek, M., Maříková, H., Vodáková, A. (1996): *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum

Šormová L., Klégrová, A. (2006): *Dobrovolnictví*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí

Vajdová, T.(2005): Česká občanská společnost 2004: Po patnácti letech rozvoje. Brno: CERM

Prameny:

Zákon o dobrovolnické službě 198/2002 Sb. z 24. 4. 2002

Zákon o zaměstnanosti 435/2004 Sb. z 13. 4. 2004

Elektronické zdroje:

http://www.nvf.cz/spps/eurokompas/2004_3/kapital.htm (naposledy navštíveno 19.2. 2009)

<http://www.komunitnivzdelavani.cz/index.php?page=43&section=3&sub=7> (naposledy navštíveno 11.2. 2009)

<http://neziskovky.cz/cz/fakta/zpravodajstvi/celorepublikove-akce/3940.html> z 18.2. 2009 (naposledy navštíveno 11.2. 2009)

<http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=667> (naposledy navštíveno 13.2. 2009)

http://www.nvf.cz/spps/eurokompas/2004_3/kapital.htm (naposledy navštíveno 13.2. 2009)

12. Přílohy

12.1. Otázky

Přibližné otázky, které byly pokládány informátorům:

- 1) Před kolika měsíci jsi se vrátil/a?
- 2) V jaké zemi a jak dlouho trval projekt?
- 3) Jak si se dozvěděl/a o EVS?
- 4) Už jsi se někdy před tím věnoval/a dobrovolnictví?
- 5) Měl/a jsi zkušenost s pobytem v cizí zemi déle jak 6 měsíců?
- 6) Co jsi dělal/a před EVS?
- 7) Můžeš mi říci, co tě tenkrát vedlo k tomu abys odjel/a?
- 8) Jak probíhala fáze hledání / příprava tvého projektu?
- 9) Proč jsi si vybral/a tuto zemi / projekt?
- 10) Na co se měl projekt zaměřovat?
- 11) Co jsi si představoval/a / očekával/a, že budeš dělat?
- 12) V čem spočíval projekt?
- 13) Jak jsi se cítil/a v prvních dnech po příjezdu na místo projektu?
- 14) Kolik bylo dobrovolníků na projektu? Odkud?
- 15) Jak jsi zvládal/a jazyk?
- 16) S kým jsi bydlel/a?
- 17) Kde jsi bydlel/a (vesnička či hlavní město)?
- 18) Jaké to bylo ocitnout se na cizím místě bez (přátel a) rodiny?
- 19) Jaké jsi měla vztahy s rodinou před odjezdem? Přáteli?
- 20) Jak jsi si přivykal/a na místní zvyky?
- 21) Byla jsi v kontaktu s místními?
- 22) Vyhovovalo ti jídlo/ bylo v něčem jiné?
- 23) Co tě nejvíce překvapilo?

- 24) Stačilo ti kapesné?
- 25) Byl tvůj mentor ku prospěchu?
- 26) Jak jsi trávil/a volný čas? (Sama / se skupinou)
- 27) Nastala tam nějaká krizová situace?
- 28) Vyvíjel se nějak či měnil se tvůj projekt v průběhu měsíců?
- 29) Byl/a jsi během projektu zpět v ČR na návštěvě?
- 30) Co nového si se tam naučil/a?
- 31) Co jsi se o sobě během projektu dozvěděl/a?
- 32) Těšil/a jsi se na návrat domů?
- 33) Na co jsi se těšil/a?
- 34) Jak jsi vnímal/a svůj návrat? (Kamarádi, rodina)
- 35) Jak jsi vnímal/a první dny v ČR? Změnilo se něco?
- 36) Co ti v prvních dnech chybělo?
- 37) Splnil projekt tvoje očekávání?
- 38) Zdá se ti, že projekt jako takový byl přínosem jak pro tebe tak i pro organizaci, či komunitu (lidi v místě projektu)? Jak?
- 39) Využíváš některé své zkušenosti z pobytu i nadále?
- 40) Jsi nějak dále zapojen/á v dění okolo Mládež v akci či dobrovolnictví?
- 41) Děláš něco podobného, co jsi dělal/a při EVS?
- 42) Jak tě ovlivnilo EVS? Názory...
- 43) Jak ti zasáhlo EVS do tvého života?
- 44) Co si myslíš nyní o EVS? Komu bys ho doporučil/a?
- 45) Co pro tebe znamená dobrovolnictví?
- 46) Co momentálně děláš (studium, práce, nezaměstnaný)?

12.2. Charta EDS

Charta EDS

Charta EDS: Charta evropské dobrovolné služby

Charta evropské dobrovolné služby (dále jen „EDS“) je součástí průvodce programem Mládež v akci a zdůrazňuje role vysílajících, hostitelských a koordinujících organizací a hlavní zásady a standardy kvality EDS. Každá organizace EDS se řídí ustanoveními této charty.

Partnerství EDS

Základem každé aktivity EDS je pevné partnerství mezi vysílací, hostitelskou a koordinující organizací EDS a dobrovolníkem. Je třeba zajistit vhodné sladění profilu dobrovolníka a úkolů, které bude vykonávat. Před začátkem dobrovolné služby podepíší všichni partneři smlouvu o aktivitě.

* Vysílající organizace má na starost přípravu a podporu dobrovolníků před zahájením dobrovolné služby, během ní a po ní.

* Hostitelská organizace musí dobrovolníkům zajistit bezpečné a slušné životní a pracovní podmínky po celou dobu jejich činnosti. Musí jim poskytnout přiměřenou osobní a jazykovou podporu i podporu související s plněním úkolů a přidělit jim mentora.

* Koordinující organizace (žadatel) má za úkol usnadňovat realizaci projektu tím, že všem partnerům projektu nabízí administrativní a odbornou podporu a pomáhá vytvářet kontakty mezi nimi.

Zásady EDS, které musí být zajištěny

* Rozměr neformálního a interkulturního vzdělávání prostřednictvím jasně definovaného vzdělávacího plánu pro dobrovolníka.

* Rozměr služby prostřednictvím jasně definované neziskové povahy dobrovolnickovy činnosti a úkolů. Musí být zajištěna služba na plný úvazek a aktivní role dobrovolníka při plnění jeho úkolů. Činnost dobrovolníka EDS nesmí nahrazovat zaměstnání.

* Přínos místní komunitě a kontakt s ní.

* EDS je pro dobrovolníky bezplatná.

* Všeobecná dostupnost a integrace: při výběru dobrovolníků zachovává organizace všeobecnou dostupnost EDS všem mladým lidem bez ohledu na jejich etnický původ, náboženské vyznání, sexuální orientaci nebo politické přesvědčení. Pokud je projekt zaměřen na dobrovolníky s omezenými příležitostmi, musí být zajištěny prostředky pro poskytování jim přizpůsobené přípravy, podpory a navazujících aktivit.

Standardy kvality EDS, které musí být zajištěny

Podpora dobrovolníkům

* před aktivitou EDS, během ní a po ní, zaměřená zejména na prevenci rizik a jejich překonávání;

* při obstarávání pojištění, víz, povolení k pobytu, zařizování dopravy a při všech administrativních procedurách spojených s EDS;

* usnadněním účasti dobrovolníků v cyklu školení EDS (předodjezdové školení, popříjezdové školení, setkání v průběhu projektu a závěrečné hodnocení);

* naplánováním vhodných hodnotících opatření;

* podporováním navazujících aktivit: každý dobrovolník má právo naplánovat a zrealizovat navazující aktivity.

Informace

- * Všichni partneři EDS mají právo obdržet úplné informace o aktivitě a souhlasit se všemi jejími aspekty.
- * Je třeba zavést opatření na zviditelnění, šíření a propagaci výsledků.

Uznávání vzdělávací zkušenosti

- * Každý dobrovolník EDS má nárok na získání Pasu mládeže.